violet
history

LOIS LOWRY

NUMĂRĂ STELELE

O POVESTE DIN COPENHAGA

ARTHUR

ROMAN DISTINS CU MEDALIA NEWBERY

Numără stelele este o poveste tulburătoare despre iubire, curaj și altruism, într-o lume stăpânită de frică.

Este anul 1943, iar pentru Annemarie Johansen viața la Copenhaga e un amestec de îndatoriri pentru școală, de lipsuri și foamete, totul desfășurându-se sub privirea atentă a soldaților germani aflați la fiecare colț de stradă.

Curajul pare să-și mai găsească loc doar în poveștile pe care fetița i le spune seara la culcare surorii ei mai mici, Kirsti.

Aflând de raziile autorităților germane pentru ridicarea populației evreiești, familia Johansen hotărăște s-o salveze pe Ellen Rosen, cea mai bună prietenă a fiicei lor, dând-o drept propriul lor copil. Dar asta va fi oare de ajuns?

9 786068 620299

La ARTHUR istoria este întotdeauna violet

violet history | smart blue | classic yellow | funny green | fantasy

Lois Lowry s-a născut la 20 martie 1937, în Hawaii. A urmat cursurile Brown University și University of Southern Maine. A început să scrie în anii '70, îndeplinindu-și astfel un vis din copilărie. E autoarea a peste 30 de cărți pentru copii și adolescenți, declarând că măsoară succesul ca scriitoare prin capacitatea „de a-i ajuta pe adolescenți să-și răspundă la întrebările legate de viață, identitate și relații interpersonale". Cunoscută pentru subiectele controversate abordate, Lowry este deținătoarea mai multor distincții literare, semnificativă fiind Medalia Newbery, primită pentru romanele *Darul lui Jonas* (Editura Young Art, 2013) și *Numără stelele. O poveste din Copenhaga*. Cărțile sale au stârnit reacții dintre cele mai diverse, de la introducerea lor în programa obligatorie, până la interzicerea în școli. Deși diferite ca stil și subiecte abordate, toate cărțile ei revin la tema relațiilor umane. În prezent, Lois Lowry locuiește în Cambridge, Massachusetts, unde continuă să scrie.

LOIS LOWRY

Numără stelele
O poveste din Copenhaga

Traducere din engleză
de Alina-Nicoleta Ioan

Redactori: Mădălina Vasile, Diana Zografi
Tehnoredactor: Ionuț Bănuță
Coperta: Alexandru Daș

LOIS LOWRY
Number the Stars

Copyright © 1989 by Lois Lowry

Introduction copyright © 2011 by Lois Lowry

Această carte a fost publicată cu acordul Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company, prin intermediul Agenției Literare Livia Stoia.

© Editura Arthur, 2015, pentru prezenta ediție
Editura Arthur este un imprint al Grupului Editorial Art.

Prietenei mele Annelise Platt
Tusind tak

Introducere

Nu-mi vine să cred că au trecut mai bine de douăzeci de ani de când am scris această carte. Parcă ieri am răspuns la telefon, într-o dimineaţă de ianuarie cu ninsori, şi am fost anunţată că *Numără stelele. O poveste din Copenhaga* a câştigat Medalia Newbery pentru anul 1990.

Majoritatea cărţilor publicate cu atâta vreme în urmă s-au pierdut, căzute într-o uitare comodă şi netulburată pe rafturile prăfuite ale bibliotecilor, sau au devenit, din întâmplare, subiectul unui studiu. Dar se pare că acest volum are o viaţă lungă şi palpitantă. Nu trece o zi fără să primesc un semn din partea vreunui cititor entuziasmat, unii dintre ei părinţi care îşi aduc aminte de carte din copilărie, pe care acum o citesc alături de copiii lor.

Cred că cititorii, indiferent de vârstă, se regăsesc în personajele din cărţile lor preferate. „Oare aş fi făcut şi eu aşa?“, se întreabă urmărind parcursul personajului de-a lungul romanului. „Eu ce aş fi ales să fac?“

La zece ani – vârsta personajului Annemarie din poveste şi deopotrivă a celor mai mulţi cititori ai

acestei cărți –, copiii încep să-și dezvolte propriul sistem de valori etice. Vor să fie corecți. Vor să facă ceea ce trebuie. Încep să-și dea seama că lumea în care trăiesc este un loc în care a face ceea ce trebuie poate fi dificil, uneori periculos și adesea total neapreciat.

Au de-a face cu povestea unei fete de vârsta lor care, aflată într-o situație periculoasă, trebuie să ia niște decizii. Ar putea alege calea mai ușoară. Și-ar putea abandona prietena. (Cu timpul, cititorii cărții vor descoperi și alte cărți de literatură care au ca subiect Holocaustul și vor afla că foarte mulți oameni din alte țări au făcut asta.) Tinerii cititori sunt cuprinși de bucurie atunci când Annemarie inspiră adânc, pășește în pădure, înfruntă pericolul, îi ține piept dușmanului și învinge.

După ce a fost republicată, cartea a ajuns în mâinile și în inimile unor copii care citiseră despre război, dar nu trăiseră o astfel de perioadă. Am aflat cu tristețe de la câțiva tineri cititori că și-au pierdut tatăl sau fratele mai mare în conflictele din Irak și Afganistan. Știm cu toții cât de ușor și cât de inutil este să urăști.

Cred că avem multe de învățat din istoria Danemarcei.

Cartea a fost publicată până acum în multe țări și tradusă în nenumărate limbi, de la maghiară la ebraică. Copiii de pretutindeni citesc și azi despre integritatea de care a dat dovadă o mică populație scandinavă acum mai bine de șaptezeci de ani. Cărțile ne pot schimba viața, sunt sigură de asta. Mi-au spus

mulţi cititori că această carte le-a schimbat viaţa când erau copii şi că i-a făcut să reflecteze asupra cruzimii, dar şi a curajului. „A fost lucrul care mi-a conturat ideea despre cum ar trebui să ne purtăm cu cei din jur", mi-a scris de curând o tânără doamnă, amintindu-şi efectul pe care l-a avut cartea asupra ei pe când avea zece ani.

Prietena mea daneză care mi-a povestit despre copilăria ei din Copenhaga anului 1943 şi care a devenit model pentru personajul Annemarie este acum o femeie în vârstă. Şi eu de asemenea. Amândurora ne place să ne gândim la copiii care citesc astăzi cartea, care o văd pentru prima oară şi află că odată, pentru scurtă vreme şi într-un mic spaţiu, câţiva oameni lipsiţi de prejudecăţi au făcut cinste omeniei altora.

Lois Lowry

1
De ce alergi?

— Ellen, hai să ne-ntrecem pân' la colţ!

Annemarie îşi aranjă mai bine în spate rucsacul voluminos, ca să echilibreze balansul manualelor.

— Eşti gata? zise ea privindu-şi prietena.

— Nu, răspunse Ellen râzând. Ştii că n-am cum să câştig, am picioare mai scurte. Nu putem merge pur şi simplu, ca nişte oameni civilizaţi?

Ellen era o fetiţă de zece ani, scundă şi durdulie, spre deosebire de înăltuţa şi supla Annemarie.

— Trebuie să ne antrenăm pentru întrecerea de vineri – săptămâna asta *sigur* câştig cursa feminină. Data trecută am ieşit a doua, iar de atunci m-am antrenat în fiecare zi. Haide, Ellen, stărui Annemarie, măsurând distanţa până la următorul colţ al străzii din Copenhaga. Te rog!

Ellen şovăi, dădu din cap şi îşi puse şi ea rucsacul pe umeri.

— Of, fie. Gata.

— Start! strigă Annemarie.

Cele două fete începură să alerge de-a lungul trotuarului. Părul blond-argintiu al lui Annemarie flutura în urma ei, în timp ce lui Ellen îi săltau pe umeri cozile brune.

— Aşteptaţi-mă şi pe mine! strigă micuţa Kirsti, rămasă în urmă.

Însă cele două fete mai mari nu o băgară în seamă.

Annemarie a depăşit-o imediat pe Ellen, deşi i se dezlegă şiretul de la un pantof în timp ce alerga pe strada Østerbrogade, pe lângă magazinaşele şi cafenelele din cartierul în care locuia, situat în partea de nord-est a Copenhagăi. A trecut râzând pe lângă o bătrână doamnă îmbrăcată în negru, care ducea o plasă de cumpărături. O altă doamnă, mai tânără, care plimba un copil în cărucior, s-a dat la o parte ca să-i facă loc. Colţul era chiar în faţă.

Annemarie ridică privirea, gâfâind, imediat ce ajunse la colţ. Se opri din râs. Inima parcă încetase să-i bată.

— *Halte*[1]! ordonă soldatul pe un ton aspru.

Pe cât era de familiar acest cuvânt german, pe atât era de înfricoşător. Annemarie îl auzise de nenumărate ori până atunci, dar niciodată nu-i mai fusese adresat ei în mod direct.

---

[1] „Stai!" – în limba germană, în original. (N. tr.)

În spatele ei, Ellen încetini şi se opri. Rămasă mult în urmă, Kirsti înainta cu greu, îmbufnată că nu o aşteptaseră şi pe ea.

Annemarie se uită în sus. Erau doi. Asta însemna două căşti, două perechi de ochi reci care o priveau cu duritate şi patru bocanci înalţi şi bine lustruiţi, înfipţi în trotuar, şi care îi blocau drumul spre casă.

Şi mai însemna două arme, pe care soldaţii le ţineau strâns. Întâi se uită la arme. Apoi, într-un final, se uită la chipul soldatului care îi ordonase să se oprească.

— De ce alergi? întrebă vocea aspră.

Daneza lui scârţâia. „Trei ani", gândi Annemarie cu dispreţ. „De trei ani sunt la noi în ţară şi încă nu ne vorbesc limba."

— Mă luasem la întrecere cu prietena mea, răspunse ea politicos. În fiecare vineri, la noi în şcoală, se organizează concursuri şi vreau să mă prezint bine, aşa că...

Vocea i se stinse, lăsând fraza neterminată. „Nu vorbi prea mult", îşi spuse. „Răspunde-le şi atât."

Aruncă o privire în urmă. Ellen stătea încremenită pe trotuar, câţiva metri mai în spate. Kirsti, şi mai în spate, încă îmbufnată, se apropia încet de colţul străzii. În apropiere, o femeie care se oprise în pragul unui magazin se uita înspre ei, fără să zică nimic.

Unul dintre soldaţi, cel mai înalt, se îndreptă spre Annemarie. Îşi dădu seama că el e cel pe care ea şi cu Ellen îl porecliseră în taină „Girafa", din cauza înălţimii şi a gâtului lung care ieşea din gulerul bătos. El şi colegul lui stăteau mereu în colţul ăla.

Îi împunse rucsacul cu patul armei. Annemarie tremura.

— Ce ai aici? întrebă el cu o voce răsunătoare.

Annemarie îl surprinse cu coada ochiului pe vânzătorul care se retrase încet din cadrul uşii, până când se făcu nevăzut.

— Manuale, răspunse ea hotărât.

— Eşti o elevă silitoare?

I se părea că-i vorbeşte pe un ton batjocoritor.

— Da.

— Cum te numeşti?

— Annemarie Johansen.

— Şi prietena ta e o elevă silitoare? zise uitându-se pe deasupra ei, la Ellen, care rămase ţintuită locului.

Annemarie întoarse şi ea capul, iar Ellen, de obicei îmbujorată, acum pălise, iar ochii ei negri erau larg deschişi.

Dădu din cap în semn că da.

— E mai bună decât mine, zise Annemarie.

— Cum o cheamă?

— Ellen.

— Şi ea cine e? întrebă soldatul, uitându-se lângă Annemarie.

Kirsti îşi făcu brusc apariţia, privindu-i furioasă pe toţi.

— Sora mea mai mică.

Se aplecă să o ia de mână pe Kirsti, dar ea, încăpăţânată cum era, refuză să i-o dea şi îşi puse sfidător mâinile în şolduri.

Soldatul se aplecă şi mângâie buclele scurte şi ciufulite ale fetiţei. „Nu te mişca, Kirsti", se rugă Annemarie în tăcere, sperând că micuţa îndărătnică de numai cinci ani va înţelege cumva mesajul.

Însă Kirsti ridică mâinile şi dădu la o parte mâna soldatului.

— Lasă-mă-n pace, strigă ea.

Soldaţii începură să râdă. Schimbară câteva cuvinte în germană, vorbind foarte repede, iar Annemarie nu înţelese nimic.

— E drăguţă, ca fetiţa mea, zise soldatul cel înalt, pe un ton mai blând.

Annemarie se strădui să zâmbească politicos.

— Duceţi-vă acasă. Mergeţi să citiţi din manuale. Şi nu mai alergaţi ca nişte huligani.

Cei doi soldaţi se întoarseră cu spatele. Annemarie se aplecă şi o luă iute de mână pe Kirsti, nelăsându-i timp să se împotrivească. O zori pe fetiţă, apoi trecură de colţul străzii. Într-o clipită, Ellen fu şi ea lângă ele. Iuţiră pasul,

fără să-şi vorbească, ţinând-o pe Kirsti între ele, îndreptându-se spre blocul în care locuiau toate trei.

Când aproape ajunseră, Ellen şopti dintr-odată:

— Mi-a fost aşa de frică...

— Şi mie, şopti Annemarie.

După ce cotiră pentru a intra în clădire, fetele rămaseră cu privirea aţintită drept înainte, spre intrare. O făcură intenţionat, ca să nu atragă privirile sau atenţia altor doi soldaţi, care stăteau şi în acel colţ, înarmaţi. Kirsti continuă să se agite când trecură prin faţa lor, sporovăind despre fotografia de la grădiniţă pe care o aducea acasă pentru a i-o arăta mamei. Pentru Kirsti, soldaţii făceau parte din peisaj, erau o prezenţă de când se ştia, la fiecare colţ, la fel de lipsiţi de importanţă ca nişte felinare.

— O să-i spui mamei tale? o întrebă Ellen pe Annemarie, în timp ce urcau scările.

— Nu. O să se supere.

— Nici eu nu-i zic. Probabil o să mă certe că alerg pe stradă.

La etajul doi îşi luă la revedere de la Ellen, care locuia acolo, şi urcă la trei, imaginându-şi cum îşi va saluta veselă mama: va zâmbi, îi va povesti despre testul de la dictare, la care făcuse bine.

Dar era prea târziu. Kirsti i-o luase înainte.

— Şi i-a împuns rucsacul cu puşca şi apoi m-a apucat de păr! trăncănea Kirsti, în timp ce-şi dădea jos puloverul, în mijlocul sufrageriei. Dar mie nu mi-a fost frică, lui Annemarie i-a fost, şi lui Ellen. Dar mie nu!

Doamna Johansen se ridică brusc din scaunul de lângă fereastră unde stătuse până atunci. Era acolo şi doamna Rosen, mama lui Ellen, aşezată pe un scaun din faţa ei. Îşi beau cafeaua împreună, aşa cum făceau adesea după-amiaza. Sigur că nu era vorba chiar de cafea, deşi cele două mame aşa ziceau, „bem cafea". În Copenhaga nu se mai găsea cafea adevărată de la începutul ocupaţiei naziste. Nici măcar un ceai bun. Cele două mame sorbeau apă încălzită cu ierburi aromate.

— Ce s-a-ntâmplat, Annemarie? Ce tot vorbeşte Kirsti? întrebă mama ei îngrijorată.

— Unde e Ellen? interveni speriată doamna Rosen.

— Ellen s-a dus acasă, n-a ştiut că sunteţi aici, răspunse Annemarie. Nu vă faceţi griji, nu s-a întâmplat nimic. Erau soldaţii ăia doi care stau în colţul străzii Østerbrogade, i-aţi văzut şi voi; îl ştiţi pe cel înalt, cu gâtul lung, cel care arată ca o girafă prostuţă?

Annemarie le povesti incidentul, încercând să-l facă să pară amuzant şi lipsit de importanţă. Dar în privirea celor două femei se citea în continuare îngrijorarea.

— I-am dat peste mână şi am ţipat la el, zise Kirsti cu importanţă.

— Nu-i adevărat, o asigură Annemarie pe mama ei. Exagerează, ca de obicei.

Doamna Johansen se duse la fereastră şi privi în jos, spre stradă. Cartierul era liniştit; arăta la fel ca întotdeauna: oameni care veneau sau se întorceau de la magazine, copii ieşiţi la joacă, soldaţii din colţ.

Apoi se adresă cu voce joasă mamei lui Ellen.

— Probabil că sunt mai duri după recentele acţiuni ale Rezistenţei. Ai citit în *De Frie Danske*[1] despre bombardamentele din Hillerød şi Nørrebro?

Prefăcându-se ocupată să-şi scoată cărţile din ghiozdan, Annemarie asculta, ştiind despre ce vorbeşte mama ei. *De Frie Danske – Danezii liberi* – era un ziar ilegal. Îl primeau din când în când de la Peter Neilsen, împăturit cu grijă şi ascuns printre cărţi şi alte hârtii, iar Mama îl ardea întotdeauna după ce ea şi Papa îl citeau. Dar Annemarie îi auzea pe Mama şi Papa vorbind, uneori în timpul nopţii, despre veştile pe care le primeau pe această cale: sabotarea naziştilor, bombe ascunse care explodau în fabricile unde se producea armament de război, căi

[1] Ziar care circula în secret în Danemarca în perioada ocupaţiei naziste. (N. tr.)

ferate industriale distruse pentru ca marfa să nu poată fi transportată.

Ştia ce e Rezistenţa. Îi explicase Papa după ce, trăgând cu urechea, auzise cuvântul şi, luându-şi inima în dinţi, îl întrebase ce înseamnă. Luptătorii Rezistenţei erau cetăţeni danezi – nu se ştia cine sunt ei, totul era un mare secret – care voiau prin orice mijloace să le facă rău naziştilor. Le distrugeau camioanele şi maşinile şi le bombardau fabricile. Erau foarte curajoşi. Unii dintre luptători erau prinşi şi ucişi.

— Trebuie să mă duc să vorbesc cu Ellen, zise doamna Rosen, îndreptându-se spre uşă. Fetelor, mâine să mergeţi la şcoală pe un alt drum. Promite-mi, Annemarie. Şi Ellen o să-mi promită.

— Aşa vom face, doamnă Rosen, dar ce importanţă are? Sunt soldaţi germani la fiecare colţ de stradă.

— Îşi vor aminti feţele voastre, zise doamna Rosen, întorcându-se în pragul uşii spre hol. Întotdeauna e bine să faci parte din mulţime. Să fii unul dintre cei mulţi. Ai grijă să nu le dai niciodată un motiv să-ţi ţină minte figura.

Dispăru în hol şi închise uşa în urma ei.

— O să-şi amintească faţa *mea*, Mama, anunţă Kirsti bucuroasă, pentru că a zis că semăn cu fetiţa *lui*. A zis că sunt drăguţă.

— Dacă are o fetiţă aşa drăguţă, de ce nu se duce acasă la ea, ca un tată bun? murmură

doamna Johansen, mângâind obrazul lui Kirsti. De ce nu se duce înapoi în ţara lui?

— Mama, avem ceva de mâncare? întrebă Annemarie, sperând să o facă pe mama ei să nu se mai gândească la soldaţi.

— Ia nişte pâine. Şi dă-i o bucată şi surorii tale.

— Şi unt? întrebă Kirsti plină de speranţă.

— Fără unt, răspunse mama, ştii foarte bine.

Kirsti oftă, iar Annemarie se duse la cutia de pâine din bucătărie.

— Aş mânca o brioşă, zise. O brioşă mare şi pufoasă, cu glazură roz.

Mama ei râse.

— Ai o memorie foarte bună pentru o fetiţă aşa de mică, îi zise ea lui Kirsti. De mult nu se mai găsesc unt, zahăr şi brioşe. De cel puţin un an.

— Când se vor găsi iar brioşe?

— După ce se va termina războiul, răspunse doamna Johansen.

Aruncă o privire pe fereastră, spre colţul străzii, unde stăteau soldaţii, cu privirile indiferente sub căştile metalice.

— După ce pleacă soldaţii.

2

Cine e domnul care trece călare?

— Annemarie, spune-mi o poveste, se rugă Kirsti cuibărindu-se lângă sora ei în patul imens în care dormeau amândouă. Spune-mi un basm.

Annemarie zâmbi şi o luă în braţe pe surioara ei în întuneric. Toţi copiii danezi ştiau basme şi creşteau cu ele. Doar celebrul Hans Christian Andersen era danez.

— Vrei să-ţi spun povestea cu mica sirenă?

Fusese mereu preferata lui Annemarie. Dar Kirsti zise nu.

— Spune-mi-o pe cea care începe cu regele şi regina. Care aveau o fată frumoasă.

— Bine. A fost odată ca niciodată un rege... începu Annemarie.

— Şi o regină, şopti Kirsti. Nu uita de regină.

— Şi o regină. Locuiau împreună într-un castel minunat şi...

— Castelul se numea Amalienborg[1]? întrebă Kirsti somnoroasă.

---

[1] Palat în Copenhaga, reşedinţa de iarnă a familiei regale daneze. (N. tr.)

— Sst, nu mă mai întrerupe, că nu mai apuc să termin povestea. Nu, nu se chema Amalienborg, era un castel imaginar.

Annemarie a continuat, inventând o poveste despre un rege şi o regină şi frumoasa lor fiică, prinţesa Kirsten; a presărat povestea cu baluri elegante, rochii fabuloase, aurite şi un belşug de brioşe cu glazură roz, până când respiraţia profundă şi regulată a lui Kirsti i-a dat de veste că micuţa adormise.

Se opri, aşteptă o clipă, aproape aşteptându-se ca ea să mormăie „Şi apoi ce s-a întâmplat?", dar Kirsti nu zise nimic. Gândurile lui Annemarie se îndreptară apoi spre adevăratul rege, Christian al X-lea, şi spre adevăratul palat, Amalienborg, din centrul oraşului, unde trăia acesta.

Poporul îl iubea foarte mult pe regele Christian. Nu era ca regii din basme, care ieşeau pe balcon şi dădeau ordine slujitorilor, sau care stăteau pe un tron de aur cerând să fie înveseliţi sau căutând soţul potrivit pentru fiica lor. Regele Christian era un om în carne şi oase, un bărbat cu chipul serios şi blând. Îl văzuse de mai multe ori când era mai mică. Pleca în fiecare dimineaţă de la palat, călare pe calul său, Jubilee, şi străbătea străzile oraşului, salutând poporul. Uneori, pe când Annemarie era încă o fetiţă, sora ei mai mare, Lise, o lua cu ea pe trotuar ca să-i facă regelui cu mâna. Uneori le făcea şi el cu mâna,

zâmbind. Lisa i-a spus odată: „Acum eşti specială pentru totdeauna, pentru că te-a salutat regele."

Annemarie răsuci capul pe pernă şi se uită pe fereastră, la noaptea întunecoasă de septembrie, care pătrundea printre perdelele trase pe jumătate. Gândul la Lise, sora ei atât de serioasă şi de frumoasă, o întrista de fiecare dată.

Aşa că-şi îndreptă iar gândurile către rege, care, spre deosebire de Lisa, era încă în viaţă. Îşi aminti o poveste pe care i-o spusese Papa, la scurtă vreme după începerea războiului, la scurt timp după ce Danemarca a capitulat, iar soldaţii şi-au ocupat locurile în colţurile străzilor.

Într-o seară, Papa îi povesti că avusese un comision de făcut în apropiere de birou şi tocmai aştepta să traverseze strada, când regele Christian trecu călare în plimbarea sa de dimineaţă. Unul dintre soldaţi se întoarse brusc şi îi puse o întrebare unui adolescent din apropiere: „Cine-i bărbatul care trece pe-aici călare în fiecare dimineaţă?"

Papa zise că a râs în sinea lui, părându-i-se amuzant faptul că soldatul german nu ştia. Ascultă şi răspunsul băiatului: „E regele nostru", îi răspunse băiatul. „Este regele Danemarcei." Iar soldatul întrebă iar: „Unde-i e garda de corp?"

— Şi ştii ce i-a răspuns? o întrebă Papa pe Annemarie, care stătea la el în poală.

Era mică pe atunci, n-avea decât şapte ani. A dat din cap în semn că nu şi aşteptă răspunsul.

— Băiatul l-a privit în faţă pe soldat şi a zis: „Toată Danemarca este garda lui de corp."

Annemarie se cutremură. Părea un răspuns foarte curajos.

— E adevărat, Papa? întrebă ea. Chiar aşa a zis băiatul?

Papa rămase un moment pe gânduri. Cântărea foarte bine întrebările înainte să răspundă.

— Da, zise el într-un final. Chiar aşa. Orice danez ar muri pentru regele Christian, pentru a-l apăra.

— Chiar şi tu, Papa?

— Da.

— Şi Mama?

— Da, şi Mama.

Pe Annemarie o trecură iar fiorii.

— Atunci şi eu aş face-o, Papa. Dacă ar fi nevoie.

Rămaseră tăcuţi pentru un moment. Din cealaltă parte a camerei, Mama îi privi pe amândoi şi le zâmbi. Mama croşeta în seara aceea, cu trei ani în urmă: marginea de dantelă a unei feţe de pernă, parte din zestrea lui Lise. Degetele ei se mişcau repede, transformând firul subţire de aţă albă într-o margine complicată. Lise era atunci o tânără domnişoară, avea optsprezece ani şi urma să se mărite cu Peter Neilsen.

— După ce Lise şi Peter se vor căsători, zicea Mama, Annemarie şi Kirsti vor avea şi ele, în sfârşit, un frate.

— Papa, sparse Annemarie tăcerea într-un final, uneori mă întreb de ce regele nu ne-a putut apăra. De ce nu s-a luptat cu naziştii şi nu i-a oprit să intre în Danemarca cu puştile lor?

Papa oftă.

— Suntem o ţară atât de mică, zise el. Iar ei sunt nişte duşmani atât de mari! Regele nostru a fost înţelept. Ştia că Danemarca are puţini soldaţi. Ştia că dacă s-ar fi luptat, foarte mulţi danezi ar fi murit.

— Norvegienii s-au luptat, spuse Annemarie.

Papa dădu din cap.

— Oo, norvegienii s-au luptat cu încrâncenare. Au munţii aceia imenşi, în care soldaţii se puteau ascunde. Chiar şi aşa, au fost învinşi.

Lui Annemarie îi veni în minte Norvegia aşa cum şi-o amintea de pe harta de la şcoală, chiar deasupra Danemarcei. Norvegia avea culoarea roz pe hartă. Îşi imagină apoi peticul roz de Norvegie strivit de un pumn.

— Sunt şi în Norvegia soldaţi germani, ca aici?

— Da, răspunse Papa.

— Şi-n Olanda, adăugă Mama din cealaltă parte a camerei, şi în Belgia, şi Franţa.

— Dar nu şi-n Suedia! zise Annemarie, mândră că ştia atât de multe despre ce se petrece în lume.

Suedia apărea pe hartă cu albastru, iar ea o *văzuse*, chiar dacă nu fusese niciodată acolo. Din spatele casei unchiului Henrik, aflată undeva în partea de nord a Copenhagăi, se uita pe deasupra apei – acea parte a Mării Nordului numită Kattegat – înspre pământul de pe malul celălalt. „Ce vezi acolo, aia e Suedia, îi spunea unchiul Henrik. Te uiţi spre o altă ţară."

— Aşa e, zise Papa, Suedia încă e o ţară liberă.

Trei ani mai târziu, *încă* era aşa. Dar multe alte lucruri se schimbaseră. Regele Christian îmbătrânise şi se rănise foarte grav cu un an în urmă, căzând de pe calul său bătrân şi loial, Jubilee, care îl purtase în atâtea dimineţi pe străzile oraşului. Zile-n şir lumea se temuse că va muri, toată Danemarca îl jelise.

Dar nu se-ntâmplă aşa. Regele Christian era încă în viaţă.

Însă Lise nu mai era. Sora ei cea înaltă şi frumoasă a murit într-un accident cu două săptămâni înainte de nuntă. În cufărul albastru, gravat, dintr-un colţ al dormitorului – Annemarie îi vedea conturul chiar şi pe întuneric –, erau împăturite feţele ei de pernă,

cu margini croşetate, rochia ei de nuntă cu gulerul brodat manual, nepurtată, şi rochia galbenă pe care o purtase şi în care dansase, cu toate volănaşele în aer, la petrecerea de la logodna ei cu Peter.

Mama şi Papa nu o pomeneau niciodată pe Lise. Nu deschideau niciodată cufărul. Dar Annemarie o mai făcea uneori, când rămânea singură în casă; atingea uşor lucrurile lui Lise şi-şi aducea aminte de sora ei liniştită, cu glas blând, care aştepta cu atâta nerăbdare să se căsătorească şi să aibă copii.

Roşcatul Peter, logodnicul lui Lise, nu se însurase cu altcineva după moartea ei. Se schimbase enorm. Pe vremuri fusese pentru Annemarie şi Kirsti ca un frate mai mare, vesel nevoie mare, care le gâdila şi le tachina, fiind întotdeauna primul la năzbâtii şi la glume. A mai trecut şi pe urmă pe la ei, destul de des, le saluta pe fete călduros şi zâmbitor, dar de obicei era pe fugă, vorbea puţin cu Mama şi Papa despre nişte lucruri pe care Annemarie nu le înţelegea. Nu le mai cânta cântecelele absurde care altădată le făcea pe Annemarie şi pe Kirsti să moară de râs.

Şi Papa se schimbase. Îmbătrânise mult şi părea foarte obosit şi resemnat.

Lumea toată părea să fie altfel. Numai basmele rămăseseră neschimbate.

— Şi au trăit fericiţi până la adânci bătrâneţi, şopti Annemarie pe întuneric, sfârşind povestea pentru sora ei, care dormea alături, cu un deget în gură.

3
Unde e doamna Hirsch?

Zilele lui septembrie trecură una câte una fără mari schimbări. Annemarie şi Ellen mergeau la şcoală împreună şi tot împreună se întorceau, de fiecare dată pe drumul ocolitor, pentru a-i evita pe soldatul înalt şi pe camaradul lui. Kirsti se ţinea mereu în spatele lor sau o lua înainte alergând, dar era mereu cu ele.

La amiază, mamele lor îşi beau în continuare „cafeaua" împreună. Când, încet-încet, ziua începu să se micşoreze, femeile se apucară de croşetat mănuşi. Copacii îşi pierdeau frunzele, în timp ce iarna se apropia din nou. Nu uitase nimeni iarna trecută. Casele şi apartamentele din Copenhaga rămăseseră fără gaz, iar nopţile de iarnă erau cumplit de geroase.

Familia Johansen, ca şi ceilalţi din clădire, repuseseră în funcţiune vechiul şemineu şi instalaseră o mică plită, la care, dacă făceau rost, puteau arde cărbune. Din cauza electricităţii raţionalizate, Mama o mai folosea şi la gătit.

După lăsarea întunericului luminau cu ajutorul lumânărilor. Uneori, tatăl lui Ellen, care era profesor, se plângea plin de frustrare că nu vede mai nimic în lumina slabă atunci când corectează lucrările elevilor.

— În curând va trebui să mai punem o pătură la tine în pat, zise Mama într-o dimineaţă, în timp ce făcea curat în dormitor ajutată de Annemarie.

— Kirsti şi cu mine suntem norocoase că ne avem una pe cealaltă ca să ne încălzim iarna, răspunse Annemarie. Biata Ellen, ea nu are nicio soră.

— Va trebui să se strecoare lângă mama şi tatăl ei când va da gerul, îi răspunse Mama zâmbind.

— Îmi aduc aminte când a dormit Kirsti cu tine şi cu Papa. Trebuia să doarmă în pătuţul ei, dar s-a dat jos şi a venit la voi, zise Annemarie netezind pernele de pe pat.

Se fâstâci pentru o clipă şi o privi pe mama ei, temându-se că spusese ceva greşit şi avea să o întristeze. Perioada în care Kirsti dormea în camera părinţilor era cea în care Annemarie dormea cu Lise. Dar Mama râse încet.

— Şi eu îmi amintesc, zise ea. Uneori făcea pipi în pat noaptea!

— Ba nu făceam! se răsti Kirsti din uşa dormitorului. N-am făcut asta absolut *niciodată*!

Mama, care încă râdea, îngenunche şi o sărută pe obraz.

— E timpul să plecaţi la şcoală, le zise, închizând-o pe Kirsti la haină. Vai, ia te uită, nasturele ăsta s-a rupt în două. Annemarie, ia-o pe Kirsti după ore şi mergeţi la magazinaşul unde vinde doamna Hirsch aţă şi nasturi. Vezi dacă găseşti unul care să se potrivească cu cei de la haina ei. Îţi dau o coroană, n-ar trebui să coste prea mult.

După ore, când s-au oprit la magazinul pe care Annemarie îl ştia dintotdeauna, fetele l-au găsit închis. Uşa era zăvorâtă cu un lacăt nou şi deasupra era trecută o altă firmă. Dar pentru că scria în germană, ele n-au putut descifra ce scria.

— Oare o fi bolnavă doamna Hirsch? întrebă Annemarie, trecând mai departe.

— Am văzut-o sâmbătă, răspunse Ellen. Era împreună cu soţul şi cu fiul ei. Păreau foarte bine. Cel puţin *ei* păreau în regulă, pentru că băiatul arată *întotdeauna* îngrozitor.

Fata chicoti.

Annemarie se încruntă. Familia Hirsch locuia în zonă, îl văzuseră adesea pe-acolo pe Samuel, fiul lor. Era un băiat înalt, purta ochelari groşi, avea umerii lăsaţi şi părul ciufulit. Mergea la şcoală cu bicicleta – se apleca în faţă, mijea ochii şi strângea din nas ca să-şi potrivească

ochelarii. Avea o bicicletă cu roţi din lemn, pentru că roţile din cauciuc nu se mai găseau, aşa că scârţâia şi huruia când trecea.

— Eu cred că au plecat cu toţii-n vacanţă la mare, anunţă Kirsti.

— Bănuiesc că au luat cu ei un coş plin de brioşe cu glazură roz, îi răspunse Annemarie pe un ton sarcastic.

— Da, probabil că aşa au făcut, zise Kirsti.

Annemarie şi Ellen făcură schimb de priviri prin care îşi spuneau: Kirsti e atât de prostuţă! De când începuse războiul nu mai plecase nimeni din Copenhaga în concediu la mare. Şi *nu* existau brioşe cu glazură roz; nu se mai găseau de luni de zile.

Dar aruncând o ultimă privire spre magazin înainte să cotească, Annemarie se întrebă totuşi unde ar fi putut fi doamna Hirsch. Familia Hirsch trebuie să fie *pe undeva*. Altfel de ce să fie închis magazinul?

Pe mama a îngrijorat-o vestea.

— Sunteţi sigure? tot întrebă.

— Găsim noi un nasture pe undeva, o asigură Annemarie. Sau luăm unul din partea de jos a hainei şi îl coasem sus, n-o să se vadă aşa tare.

Însă nu jacheta o preocupa pe Mama.

— Sunteţi sigure că pe uşă scria în germană? întrebă ea. Poate n-aţi văzut bine.

— Era şi o svastică pe ea.

Mama se răsuci într-o parte. Părea îngrozită.

— Annemarie, ai puțin grijă de Kirsti. Și apucă-te să cureți niște cartofi pentru cină. Mă întorc imediat.

— Unde te duci? o întrebă Annemarie pe mama ei, în timp ce aceasta se îndrepta spre ușă.

— Vreau să vorbesc ceva cu doamna Rosen.

Annemarie o privi nedumerită pe mama ei ieșind din casă. Se duse în bucătărie și deschise dulapul în care țineau cartofii. În ultima vreme mâncaseră cartofi în fiecare seară. Foarte rar și altceva.

Fetița abia mai ținea ochii deschiși, când auzi un ciocănit slab în ușa dormitorului. Se ivi în prag lumina unei lumânări și mama ei păși în cameră.

— Dormi?

— Nu, de ce? S-a-ntâmplat ceva?

— Nu s-a-ntâmplat nimic, dar aș vrea să vii până-n sufragerie. A venit Peter. Eu și tatăl tău vrem să vorbim cu tine.

Annemarie sări din pat, în timp ce Kirsti mormăi ușor în somn. Peter! Nu-l mai văzuse de o groază de timp. Venirea lui în toiul nopții o înspăimânta. Niciun cetățean din Copenhaga n-avea voie să iasă din casă după ora opt. Știa că e foarte periculos să-i viziteze Peter la ora aceea. Dar o încânta venirea lui. Deși era mereu pe fugă – vizitele sale aproape că

păreau secrete, de-abia venea, că şi pleca –, era o bucurie să-l vadă pe Peter. Vederea lui îi trezea amintirea unor vremuri fericite. Şi părinţii ei îl iubeau pe Peter. Spuneau că e ca un fiu pentru ei.

Annemarie alergă desculţă în sufragerie şi-i sări lui Peter în braţe. El îi zâmbi, o sărută pe obraz şi îi ciufuli părul lung.

— Ai mai crescut de când te-am văzut ultima oară, zise el. Eşti toată numai picioare!

Annemarie râse.

— Vineri am câştigat cursa fetelor, la şcoală, îl informă ea mândră. Tu pe unde-ai umblat? Ne-a fost dor de tine!

— Sunt mereu pe drumuri cu serviciul, îi explică Peter. Uite, ţi-am adus ceva. Am şi pentru Kirsti.

Duse mâna la buzunar şi scoase două scoici pe care i le întinse.

Annemarie puse pe masă scoica mai mică, pentru sora ei. Pe cealaltă o ţinu pentru sine, o analiză întorcând-o pe toate părţile în lumină, cercetându-i suprafaţa striată şi sidefată. Aşa era Peter, aducea mereu cadoul potrivit.

— Pentru părinţii tăi am adus ceva mai practic. Două sticle de bere!

Mama şi Papa zâmbiră şi închinară paharele. Papa luă o înghiţitură, apoi îşi şterse spuma rămasă pe buza de sus.

— Annemarie, începu el, devenind deodată serios, Peter ne-a spus că nemții au dat ordin să se închidă mai multe magazine ale evreilor.

— Evrei? repetă Annemarie. Doamna Hirsch este evreică? De-asta au închis magazinul cu nasturi? De ce au făcut așa ceva?

Peter se aplecă spre ea.

— E modul lor de a tortura. Din motive numai de ei știute, vor să-i chinuiască pe evrei. S-a întâmplat și în alte țări. Aici nu s-au mai grăbit, ne-au lăsat să ne liniștim un pic. Dar se pare că încep de-acum.

— Dar ce-au avut cu magazinul de nasturi? Ce rău face un magazin de nasturi? Doamna Hirsch e o doamnă atât de drăguță! Chiar și Samuel, deși e tontălău, n-ar face nimănui niciun rău. Nici n-ar putea, abia vede prin ochelarii ăia groși!

Apoi gândul lui Annemarie se duse în altă direcție.

— Dacă nu mai pot vinde nasturi, din ce vor câștiga bani?

— Vor avea prietenii grijă de ei, spuse Mama cu blândețe. Pentru asta există prieteni.

Annemarie dădu din cap. Mama avea dreptate, fără îndoială. Prietenii și vecinii se vor duce acasă la familia Hirsch și le vor duce pește, cartofi, pâine și ierburi pentru ceai. Poate chiar și Peter le va duce o bere. O vor duce cât de cât

bine până când li se va da voie să redeschidă magazinul.

Apoi, dintr-odată, a sărit în picioare, cu ochii mari.

— Mama, Papa! zise ea. Şi cei din familia Rosen sunt evrei!

Părinţii ei dădură din cap, cu aceeaşi expresie serioasă.

— Am vorbit cu Sophy Rosen azi după-masă, după ce mi-ai zis de magazinul cu nasturi, zise Mama. A aflat ce se întâmplă, dar nu crede că îi va afecta şi pe ei.

Annemarie se gândi puţin şi înţelese. Se linişti.

— Domnul Rosen n-are niciun magazin. El e profesor. N-au cum să închidă toată şcoala!

Îi aruncă lui Peter o privire întrebătoare.

— N-au cum, nu?

— Cred că familia Rosen e în siguranţă, zise el. Dar tu fii cu ochii pe prietena ta Ellen. Şi stai departe de soldaţi. Mi-a povestit mama ta despre întâmplarea de pe strada Østerbrogade.

Annemarie ridică din umeri. Aproape că uitase incidentul.

— Nu s-a întâmplat nimic. Cred că se plictiseau şi voiau doar să intre-n vorbă cu cineva.

Se întoarse către tatăl ei.

— Papa, mai ştii ce i-a zis băiatul ăla soldatului? Cum că toată Danemarca este garda de corp a regelui?

Tatăl zâmbi.

— N-am uitat nicio secundă.

— Păi, cred că acum toată Danemarca trebuie să fie garda de corp a evreilor, zise Annemarie încet.

— Așa ar trebui, răspunse tata.

Peter se ridică în picioare.

— Trebuie să plec. Iar tu, Picioare Lungi, ai trecut de mult peste ora de culcare.

O îmbrățișă din nou pe Annemarie.

Mai târziu, ghemuită în pat, lângă sora ei caldă ca o gogoașă, Annemarie își aminti de tatăl ei care-i spusese cu trei ani în urmă că ar muri ca să-l protejeze pe rege. Și mama ei asemenea. Și ea, Annemarie, la doar șapte ani, spusese cu mândrie că ar face același lucru.

Acum avea zece ani, picioarele lungi și nu mai visa la brioșe cu glazură roz. Acum ea, alături de ceilalți danezi, trebuia să fie garda de corp a lui Ellen, a părinților lui Ellen și a tuturor evreilor din Danemarca.

Oare era *cu adevărat* în stare să moară pentru a-i proteja? Annemarie era suficient de sinceră cât să recunoască în sinea ei, pe întuneric, că nu era foarte sigură de acest lucru.

Pentru o clipă simți cum o încearcă frica, dar trase pătura mai sus, își înveli gâtul și se relaxă. Oricum totul era numai fantezie, nimic real. Numai în basme li se cere oamenilor să fie

foarte curajoşi şi să moară pentru alţii. Nu şi în viaţa reală din Danemarca. Da, existau soldaţii, într-adevăr. Şi bravii lideri ai Rezistenţei, dintre care unii îşi pierdeau viaţa, şi asta era adevărat.

Însă oamenii obişnuiţi, cum erau cei din familiile Rosen sau Johansen? Annemarie se ghemui în liniştea întunecată şi-şi dădu seama că se bucura de faptul că era un om obişnuit, căruia nu i se va cere niciodată să-şi arate vitejia.

4
Urmează o noapte lungă

Mama ieşise cu Kirsti la cumpărături, iar Annemarie şi Ellen erau singure acasă şi stăteau tolănite pe podeaua din sufragerie, jucându-se cu păpuşi din hârtie. Decupaseră imaginile din nişte reviste mai vechi ale Mamei, păstrate peste ani. Doamnele din hârtie aveau coafuri şi haine care nu mai erau la modă. Fetele le botezaseră după personajele din cartea preferată a Mamei, care le povestise lui Annemarie şi lui Ellen tot romanul *Pe aripile vântului*. Fetelor li se păruse mult mai interesant şi mai romantic decât poveştile cu prinţi şi prinţese care-i plăceau lui Kirsti.

— Haide, Melanie, zise Annemarie, plimbându-şi păpuşa pe marginea covorului. Trebuie să ne pregătim pentru bal.

— Bine, Scarlett, vin.

Replica lui Ellen veni pe un ton preţios. Avea talent de actriţă, primea adesea rolul principal în piesele de teatru puse în scenă la şcoală.

Jocurile erau întotdeauna mai distractive dacă participa şi Ellen.

Uşa se deschise şi intră Kirsti călcând furios, plânsă şi încruntată. Mama intră imediat după ea, vizibil scoasă din sărite, şi puse pe masă un pachet.

— Nu! bolborosi Kirsti. N-o să-i port niciodată. *Niciodată*! Nici dacă mă duci la închisoare şi mă legi în lanţuri şi mă baţi cu bâta!

Annemarie chicoti şi-i aruncă mamei o privire întrebătoare. Doamna Johansen oftă.

— I-am cumpărat o pereche nouă de pantofi, cei vechi i-au rămas mici, explică ea.

— Doamne, Kirsti, zise Ellen, mi-ar fi plăcut să-mi ia şi mie mama pantofi noi. Îmi plac lucrurile noi şi sunt atât de greu de găsit în magazine.

— Nu şi dacă te duci la o *pescărie*! răspunse Kirsti. Dar nu toate mamele îşi pun fetele să poarte pantofi oribili din *peşte*!

— Kirsten, zise Mama împăciuitor, ştii bine că nu era o pescărie şi că am avut oricum noroc că am găsit pantofii.

Kirsti pufni.

— Arată-le, îi ceru ea. Să vadă şi Annemarie şi Ellen cât sunt de urâţi.

Mama deschise pachetul şi scoase de acolo o pereche de pantofi pentru fetiţe. Îi ridică, iar Kirsti îşi întoarse privirea dezgustată.

— Ştiţi că nu se mai găseşte piele, le explică Mama. Dar au găsit o metodă de a confecţiona pantofi din piele de peşte. Nu mi se par chiar aşa de urâţi.

Fetele se uitară la pantofii din piele de peşte. Annemarie luă unul şi-l examină. Arăta bizar, se vedeau foarte clar solzii. Dar era un pantof, iar sora ei avea nevoie de pantofi. Aşa că zise o minciunică:

— N-arată aşa de rău.

Ellen luă celălalt pantof.

— De fapt, numai culoarea e cam urâtă, zise ea.

— Verde! se văicări Kirsti, n-o să port *în viaţa mea* pantofi verzi!

— Tata are acasă un borcan cu cerneală neagră, zise Ellen. Ţi-ar plăcea mai mult dacă ar fi negri?

Kirsti se încruntă.

— Poate că mi-ar plăcea, zise ea într-un final.

— Atunci, continuă Ellen, dacă mama ta e de acord, o să-i iau diseară şi o să-l rog pe tata să ţi-i vopsească cu cerneală neagră.

Mama râse.

— Cred că ar fi o îmbunătăţire bine-venită. Ce părere ai, Kirsti?

Kirsti cumpăni.

— Poate să-i facă să lucească? Aş vrea să lucească.

Ellen dădu din cap.

— Cred că poate. Cred că vor arăta chiar bine așa, negri și lucioși.

Kirsti încuviință.

— Atunci așa rămâne, zise ea. Dar să nu spui nimănui că sunt din *pește*. Nu trebuie să știe nimeni.

Luă cu silă pantofii cei noi și îi puse pe un scaun, până când privirea îi fu atrasă de păpușile din hârtie.

— Pot să mă joc și eu? întrebă Kirsti. Îmi dați și mie o păpușă?

Se așeză pe podea lângă Annemarie și Ellen.

Annemarie se gândea că, uneori, Kirsti era enervantă că venea mereu peste ele când se jucau. Dar apartamentul era mic, nu avea unde altundeva să se joace. Iar dacă i-ar fi spus să plece, Mama le-ar fi dojenit aspru.

— Ia-o pe asta, zise Annemarie și îi întinse o fetiță decupată. Ne jucăm de-a *Pe aripile vântului*. Melanie și Scarlett se duc la bal. Tu o să fii Bonnie, fiica lui Scarlett.

Kirsti se bucura și rotea păpușa în aer, ca într-un dans.

— Mă duc la bal! zise cu un ton subțire și afectat.

Ellen chicoti.

— O fetiță nu poate să meargă la bal. Hai să zicem că se duc în altă parte. Să zicem că se duc la Tivoli.

— Tivoli! râse Annemarie. Asta se află în Copenhaga, iar *Pe aripile vântului* se petrece în America!

— Tivoli, Tivoli, Tivoli, cântă micuța Kirsti, învârtind păpușa în aer.

— N-are importanță, oricum e numai un joc, le aminti Ellen. Tivoli poate fi chiar acolo, lângă scaun. „Hai, Scarlett", zise ea cu vocea de păpușă, „mergem la Tivoli să dansăm și să privim focul de artificii, și poate întâlnim și niște domni chipeși! Ia-o și pe prostuța de Bonnie, se poate da în carusel."

Annemarie rânji și o conduse pe Scarlett spre scaunul pe care Ellen îl numise Tivoli. Îi plăcea la nebunie Grădina Tivoli aflată în centrul orașului. Când era mică mergea adesea acolo cu părinții ei. Își amintea muzica și luminile foarte colorate, caruselul și înghețata și, mai ales, impresionantele focuri de artificii din fiecare seară.

— Cel mai bine îmi amintesc artificiile, zise Ellen.

— Și eu la fel, interveni Kirsti, și eu tot artificiile.

— Vorbești prostii, i-o tăie Annemarie arțăgoasă. Tu n-ai văzut niciodată artificii.

Între timp Grădina Tivoli fusese închisă. Nemții care ocupau orașul incendiaseră o parte din ea, probabil ca să-i pedepsească pe danezii amatori de distracții pentru că sunt plini de voie bună.

Kirsti se ridică, cu spatele arcuit ca o pisică.

— Ba am văzut! se încăpăţână. Era de ziua mea. M-am trezit la miezul nopţii şi am auzit bubuiturile. Şi am văzut luminile de pe cer. Mama mi-a zis că sunt artificii pentru ziua mea!

Annemarie îşi aminti imediat. Ziua lui Kirsti era la sfârşitul lui august. Iar în noaptea aceea, cu doar o lună în urmă, se trezise şi ea speriată de zgomotul exploziilor. Kirsti avea dreptate – cerul din sud-est ardea, iar Mama o liniştise spunându-i că se sărbătoreşte ziua ei de naştere.

— Îţi dai seama? Aşa nişte artificii pentru o fetiţă de cinci ani! zise Mama atunci, stând la ele pe pat, ţinând cu o mână draperiile întunecate ca să poată vedea cerul iluminat.

Ziarul de a doua zi dezvăluia tristul adevăr. Danezii îşi distruseseră flota navală, aruncând navele în aer, una câte una, pe măsură ce se apropiau trupele germane care urmau să preia vasele pentru folosul propriu.

— Cât de trist trebuie să fie regele.

Annemarie o auzi pe Mama spunându-i aceste cuvinte lui Papa, citind ştirea.

— Cât de mândru, fu replica lui Papa.

Annemarie se simţi tristă şi mândră totodată, imaginându-şi-l pe regele înalt şi bătrân privind, cu ochii albaştri înecaţi în lacrimi, epavele micuţei flote scufundate în port.

— Ellen, eu nu mă mai joc, zise Annemarie dintr-odată şi puse pe masă păpuşa de hârtie.

— Oricum, trebuie să mă duc acasă, zise Ellen. Trebuie s-o ajut pe Mama la curăţenie. Ştii că joi e Anul Nou la noi?

— De ce la voi? întrebă Kirsti. Nu e şi la noi Anul Nou?

— Nu, este Anul Nou la evrei, numai pentru noi e sărbătoare. Dar dacă vrei, poţi veni vineri seara s-o vezi pe Mama cum aprinde lumânările.

Annemarie şi Kirsti fuseseră deseori invitate în serile de vineri s-o privească pe doamna Rosen cum aprinde lumânările. Avea capul acoperit cu o bucată de pânză şi spunea o rugăciune în ebraică. Annemarie stătea de fiecare dată şi se uita cuminte, fără să scoată niciun cuvânt; până şi Kirsti, care de obicei era o moară neferecată, de astă dată tăcea. Nu înţelegeau cuvintele şi nu le cunoşteau sensul, dar simţeau că e un moment special pentru familia Rosen.

— Da, acceptă Kirsti bucuroasă. O să vin s-o văd pe mama ta cum aprinde lumânările şi o să-mi pun pantofii negri cei noi.

Dar de data asta avea să fie altfel. Joi, mergând spre şcoală, alături de sora ei, Annemarie i-a văzut pe cei din familia Rosen îndreptându-se dis-de-dimineaţă către sinagogă, gătiţi cu hainele

de sărbătoare. I-a făcut cu mâna lui Ellen, care i-a răspuns înapoi, veselă.

— Ce noroc pe Ellen că nu trebuie să se ducă azi la şcoală, îi zise Annemarie lui Kirsti.

— Da, dar probabil că va trebui să stea foarte, foarte cuminte în biserică, cum facem şi noi, îi răspunse Kirsti. Nu-i deloc distractiv.

După-amiază, doamna Rosen a bătut la uşa lor, dar n-a intrat. A rămas pe hol şi a stat de vorbă îndelung, pe un ton grăbit şi încordat, cu mama lui Annemarie. După ce au terminat, Mama părea îngrijorată, deşi vorbea pe un ton voios.

— Fetelor, a zis, avem o surpriză foarte plăcută. Ellen va sta la noi peste noapte şi va fi oaspetele nostru câteva zile! Nu avem parte foarte des de musafiri.

Kirsti a bătut din palme bucuroasă.

— Bine, Mama, interveni Annemarie îngrijorată, dar azi e Anul Nou la evrei. Trebuia să sărbătorească acasă! Ellen mi-a zis că mama ei a reuşit să facă rost de un pui şi urma să facă friptură. Ar fi prima lor friptură din ultimul an sau mai bine!

— Şi-au schimbat planurile, zise Mama. Domnul şi doamna Rosen se vor duce în vizită la nişte rude, iar Ellen va rămâne cu noi. Aşa că hai să trecem la treabă şi să punem aşternuturi curate pe pat. Kirsti, în noaptea asta dormi cu

Mama şi Papa, ca să le lăsăm pe fetele mai mari să chicotească.

Kirsti se bosumflă şi era limpede că se pregătea să se împotrivească.

— În seara asta, o să-ţi spun o poveste specială, îi zise Mama. O poveste numai pentru tine.

— Despre un rege? întrebă Kirsti suspicioasă.

— Despre un rege, dacă vrei tu, îi răspunse Mama.

— Bine, dar să fie şi o regină, zise Kirsti.

Deşi familia Rosen dăduse puiul familiei Johansen, iar Mama pregătise o cină minunată şi suficient de bogată cât să aibă fiecare şi o a doua porţie, nu s-a râs şi nu s-a vorbit prea mult în acea seară. Ellen a stat tot timpul tăcută. Părea speriată. Mama şi Papa se străduiau să aducă în discuţie lucruri vesele, dar pe chipul lor se putea citi îngrijorarea şi asta o îngrijora şi pe Annemarie. Numai Kirsti nu simţea tensiunea care plutea în odaie. Stătea pe scaun şi-şi legăna picioarele în care avea pantofii strălucitori, proaspăt vopsiţi în negru. Vorbea şi chicotea.

— În seara asta ne culcăm devreme, micuţa mea, o anunţă Mama după ce spălară vasele. Avem nevoie de mai mult timp pentru povestea lungă pe care ţi-am promis-o, despre un rege şi o regină.

O luă pe Kirsti și dispărură în dormitor.

— Ce se-ntâmplă? întrebă Annemarie când mai rămăseseră doar Papa și Ellen în sufragerie. Ceva se-ntâmplă, ce e?

Papa deveni agitat.

— Copii, aș fi vrut să nu aflați așa ceva, zise încet. Ellen, tu știi deja despre ce e vorba. Acum trebuie să-i spunem și lui Annemarie.

S-a întors spre ea și i-a mângâiat părul cu blândețe.

— Azi-dimineață, rabinul i-a anunțat pe enoriași că naziștii au luat de la sinagogă listele cu toți evreii, ca să știe unde locuiesc și cum îi cheamă. Pe una dintre liste se afla, desigur, și familia Rosen, alături de multe altele.

— Dar de ce? Pentru ce le trebuie numele lor?

— Vor să aresteze toți evreii danezi. Vor să-i ia de-aici. Și ni s-a spus că s-ar putea să vină după ei chiar în seara asta.

— Nu înțeleg, și unde-i duc?

— Nu știm unde și nici măcar nu știm exact de ce, zise el dând din cap. Se cheamă „relocare". Nici măcar nu știm ce înseamnă asta. Știm doar că e greșit și periculos și că trebuie să ajutăm cum putem.

Annemarie rămase fără cuvinte. Se uită la Ellen și-și văzu prietena cea mai bună lăcrimând.

— Unde sunt părinții lui Ellen? Trebuie să-i ajutăm și pe ei!

— Nu-i puteam aduce aici pe toţi trei. Dacă vin soldaţii germani la noi acasă, clar i-ar găsi aici. Putem ascunde o singură persoană. Însă trei nu. Aşa că Peter i-a ajutat pe domnul şi doamna Rosen să se ascundă în altă parte. Nu ştim unde, nici Ellen nu ştie. Dar sunt în siguranţă.

Ellen începu să plângă în hohote şi-şi acoperi faţa cu palmele. Papa o cuprinse cu braţul.

— Sunt în siguranţă, Ellen, îţi promit. O să-i poţi revedea în curând. Crezi că poţi avea încredere în promisiunea mea?

Ellen ezită, apoi dădu din cap şi-şi şterse lacrimile.

— Bine, Papa, dar..., începu Annemarie, aruncând o privire de-a lungul micului apartament, cu cele câteva piese de mobilier: canapeaua tapisată, masa şi scaunele, mica bibliotecă de lângă perete. Ai zis că o ascundem, dar cum? Unde s-ar putea ascunde?

Papa zâmbi.

— Asta e simplu. Facem exact cum a zis mama ta: voi două veţi dormi împreună la tine în pat şi puteţi să chicotiţi şi să vorbiţi şi să vă spuneţi secrete. Iar dacă vine cineva...

— Cine să vină? îl întrerupse Ellen. Soldaţii? Cum sunt cei care stau la colţuri de stradă?

Annemarie îşi aminti cât de îngrozită fusese Ellen în ziua în care le luase la întrebări soldatul din colţ.

— Nu cred că o să vină cineva. Dar e bine să fim pregătiţi. Dacă vine cineva, chiar şi soldaţii, voi două sunteţi surori. Petreceţi oricum foarte mult timp împreună, aşa că nu va fi greu să vă prefaceţi că sunteţi surori.

Se ridică şi se duse la fereastră. Trase perdeaua şi se uită jos, în stradă. Afară începea să se întunece. În curând trebuia să tragă şi perdelele negre pe care le aveau la ferestre toţi danezii. Noaptea, trebuia să fie întuneric beznă în tot oraşul. Dintr-un copac din apropiere se auzea o pasăre cântând. În rest nu se auzea niciun sunet. Era ultima zi din septembrie.

— Hai, mergeţi să vă schimbaţi în pijamale. O să fie o noapte lungă.

Annemarie şi Ellen se ridicară în picioare. Papa se ridică deodată şi traversă camera. Le îmbrăţişă pe fete şi le sărută pe amândouă pe creştet: Annemarie, cu părul blond, care îi ajungea până la umeri, iar Ellen, brunetă, cu bucle mari, prinse, ca întotdeauna, în cozi împletite.

— Să nu vă fie frică, le zise cu blândeţe. Cândva am avut trei fete. Sunt mândru că în seara asta am din nou trei fete.

5
Cine e fata cu părul negru?

— Chiar crezi că o să vină cineva? întrebă Ellen agitată, întorcându-se în dormitor, la Annemarie. Tatăl tău crede că nu.

— Sigur n-o să vină. Aşa au ameninţat întotdeauna. Pur şi simplu le place să sperie oamenii.

Annemarie îşi scoase cămaşa de noapte din şifonier.

— Oricum, şi de-ar veni, aş avea ocazia să-mi exersez talentul actoricesc. M-aş preface că sunt Lise, deşi mi-ar fi plăcut să fiu mai înaltă.

Ellen se ridică pe vârfuri, încercând să pară mai înaltă. Zâmbi în oglindă, iar vocea îi părea mai relaxată.

— Anul trecut ai jucat foarte bine rolul Reginei Întunericului în piesa de la şcoală, îi zise Annemarie. Ar trebui să te faci actriţă când o să fii mare.

— Tata vrea să mă fac profesoară. El ar vrea ca *toţi* oamenii să fie profesori, ca el. Dar poate reuşesc să-l conving să fac actorie.

Ellen se înălță din nou pe vârfuri, ridicând brațul cu un aer de stăpână.

— Sunt Regina Întunericului, zise ea teatral. Am venit să stăpânesc noaptea.

— Ar trebui să încerci să spui: „Sunt Lise Johansen", zise Annemarie, zâmbind. Dacă le zici naziștilor că ești Regina Întunericului, or să te ia și-or să te ducă la spitalul de nebuni.

Ellen se redresă din poziția teatrală și se așează pe pat, cu picioarele strânse sub ea.

— Totuși n-au să vină aici, nu-i așa? întrebă ea din nou.

— Nici într-un milion de ani, zise Annemarie dând din cap și luându-și peria de păr.

Fetele vorbeau în șoaptă pregătindu-se de culcare. De fapt, nu era nevoie să vorbească încet. La urma urmei, trebuiau să fie niște surori normale, iar Papa le spusese că pot să vorbească și să râdă. În plus, ușa de la dormitor era închisă.

Însă acea noapte părea cumva că nu e o noapte ca oricare alta. Așa că au continuat să vorbească șoptit.

— Cum a murit sora ta? o întrebă deodată Ellen pe Annemarie. Îmi amintesc când s-a întâmplat și-mi amintesc înmormântarea, a fost singura dată când am intrat într-o biserică luterană. Dar n-am știut niciodată ce s-a întâmplat.

— Nu știu *exact* ce s-a întâmplat, mărturisi Annemarie. Ieșise pe undeva cu Peter. Noi am

primit un telefon cum că avusese loc un accident, iar Mama şi Papa au plecat în fugă la spital. Ştii, atunci când a venit mama ta să stea cu mine şi cu Kirsti. Kirsti adormise deja şi a dormit în tot acel timp, era foarte mică pe atunci. Însă eu am stat trează şi eram în sufragerie cu mama ta când s-au întors ai mei în toiul nopţii. Mi-au spus că Lise a murit.

— Îmi aduc aminte că ploua, zise Ellen cu tristeţe. Ploua şi a doua zi de dimineaţă când mi-a zis Mama. Plângea şi, cu ploaia aia de afară, părea că plânge întreaga lume.

După ce-şi pieptănă părul lung, Annemarie îi întinse peria prietenei sale. Ellen îşi despleti cozile, ridică părul negru de sub lănţişorul de aur pe care-l purta la gât şi de care atârna steaua lui David şi începu să-şi pieptene buclele dese.

— Cred că şi ploaia a fost de vină. Ni s-a spus că a lovit-o o maşină. Cred că erau străzile alunecoase, în plus, se întuneca şi poate că şoferul pur şi simplu n-a văzut-o, continuă Annemarie. Papa era atât de supărat. Ţinea pumnul strâns şi tot lovea cu el în palmă. Îmi amintesc sunetul: pam, pam, pam.

Cele două fete se urcară în patul imens şi dădură cuvertura la o parte. Annemarie suflă în lumânare şi trase perdelele întunecate ca să

lase aerul să pătrundă prin fereastra deschisă de lângă pat.

— Vezi geamantanul ăla albastru din colţ? zise ea, arătând spre un loc în întuneric. Acolo sunt multe dintre lucrurile lui Lise. Inclusiv rochia ei de mireasă. Mama şi Papa nu s-au mai uitat la lucrurile alea de când le-au împachetat.

Ellen oftă.

— I-ar fi stat atât de bine în rochia de mireasă. Avea un zâmbet aşa de frumos. Îmi plăcea să mă prefac că era şi sora *mea*.

— I-ar fi plăcut, îi zise Annemarie. Ţinea mult la tine.

— Ăsta e cel mai rău lucru din lume – să mori aşa de tânăr, şopti Ellen. N-aş vrea ca nemţii să-mi ia familia, să ne oblige să locuim în altă parte. Totuşi ar fi mai puţin rău decât dacă am muri.

Annemarie se întinse spre ea şi o îmbrăţişă.

— Nu te vor duce nicăieri, îi zise. Nici pe părinţii tăi. Papa a promis că sunt în siguranţă. Iar el îşi ţine întotdeauna promisiunile. Şi tu eşti în siguranţă aici, cu noi.

Mai şuşotiră o vreme în întuneric, însă şoaptele erau întrerupte de căscaturi. Apoi vocea lui Ellen se stinse, se răsuci pe o parte şi într-un minut respiraţia ei deveni liniştită şi lentă.

Annemarie îşi întoarse chipul spre fereastră, privind cerul şi creanga unui copac care se mişca încet în adierea vântului. Totul era foarte

familiar şi foarte plăcut. Pericolele nu mai erau decât nişte închipuiri stranii, asemenea poveştilor cu fantome pe care le inventează copiii ca să se sperie unii pe alţii – lucruri care nu se pot întâmpla aievea. Annemarie se simţea în deplină siguranţă în casa ei, ştiindu-şi părinţii în camera de alături şi pe prietena ei cea mai bună chiar lângă ea. Căscă mulţumită şi închise ochii.

Câteva ore mai târziu – întunericul încă nu se ridicase –, se trezi brusc, cu bătăi puternice în uşa apartamentului.

Annemarie crăpă încet uşa de la dormitor şi trase cu ochiul. Ellen rămase în spatele ei, cu ochii căscaţi de spaimă.

Îi zări pe Mama şi Papa în pijama, foindu-se de colo-colo. Mama ţinea o lumânare aprinsă, dar se îndreptă către o lampă şi o aprinse. Trecuse atâta timp de când folosiseră electricitatea strict raţionalizată după lăsarea întunericului, încât lumina din cameră i se păru lui Annemarie aproape înspăimântătoare, uitându-se prin uşa întredeschisă. O văzu pe mama ei aruncându-şi ochii spre draperiile mate, ca să se asigure că sunt bine trase.

Papa le deschise soldaţilor uşa din faţă.

— Apartamentul familiei Johansen? întrebă sonor cineva cu un timbru grav, într-o daneză foarte stricată.

— Avem numele trecut pe uşă şi văd că aveţi lanternă, răspunse Papa. Ce doriţi? S-a întâmplat ceva?

— Am auzit că sunteţi prieteni cu vecinii voştri, familia Rosen, doamnă Johansen, spuse soldatul furios.

— Într-adevăr, Sophy Rosen este prietena mea, zise Mama, cu voce calmă. Vă rog, aţi putea vorbi mai încet? Dorm copiii.

— Atunci fiţi drăguţă şi spuneţi-ne unde se află familia Rosen.

Nu se sinchisi să vorbească mai încet.

— Bănuiesc că sunt acasă, dorm. Totuşi, e patru dimineaţa, zise Mama.

Annemarie îl auzi pe soldat păşind furios de-a lungul sufrageriei, îndreptându-se spre bucătărie. Din ascunzătoare, prin fanta uşii deschise, îl vedea pe bărbatul impunător îmbrăcat în uniformă, cu un pistol prins în tocul de la brâu, stând în uşa bucătăriei şi cercetând cu privirea chiuveta.

Se auzi o altă voce de german.

— Nu e nimeni în apartamentul familiei Rosen. Ne întrebam dacă nu cumva au venit în vizită la bunii lor prietenii, familia Johansen.

— Ei bine, după cum puteţi vedea, vă înşelaţi, zise Papa, mişcându-se un pic, aşa încât stătea chiar în dreptul uşii de la dormitorul lui Annemarie, ea nemaiputând să vadă altceva

decât spatele lui negru. Nu e nimeni altcineva decât familia mea.

— Nu vă deranjează dacă aruncăm o privire.

Vocea era aspră şi tonul nu fusese interogativ.

— Nu cred că avem de ales, răspunse Papa.

— Vă rog să nu-i treziţi pe copii, repetă Mama rugămintea. Nu avem de ce să-i speriem pe cei mici.

Picioarele încălţate cu bocanci se mişcară de-a lungul podelei, către celălalt dormitor. Se auzi un dulap deschizându-se şi închizându-se cu zgomot.

Annemarie închise în linişte uşa de la dormitor. Merse împleticit prin întuneric până la pat.

— Ellen, şopti ea alert, dă-ţi jos lanţul!

Mâinile lui Ellen se ridicară îndată spre gât. Începu cu disperare să caute închizătoarea ca s-o desfacă. Dincolo de uşa dormitorului, se auzeau în continuare vocile dure şi paşii greoi.

— Nu pot să-l deschid! zise Ellen agitată. Nu-l dau niciodată jos, nici nu-mi amintesc cum se deschide.

Annemarie auzi o voce care venea chiar de după uşă.

— Aici ce-i?

— Ssst, răspunse mama ei, e dormitorul fetelor mele. Dorm.

— Nu te mişca, spuse Annemarie. O să doară.

Apucă lănţişorul de aur, trase cu toată forţa şi-l rupse. Uşa se deschise, lumina pătrunse

în dormitor, iar ea strânse cu putere lanţul în pumn.

Fetele se uitau îngrozite la cei trei soldaţi naziști care intrară în cameră.

Unul dintre ei făcu cu lanterna un ocol camerei. Se duse spre şifonier şi se uită înăuntru. Dintr-o smucitură azvârli pe podea câteva haine şi un prosop de baie care atârnau de perete.

În dormitor nu era nimic altceva în afară de un dulap cu sertare, geamantanul albastru din colţ şi câteva jucării de-ale lui Kirsti făcute grămadă pe un balansoar. Lanterna lumina pe rând fiecare lucru. Ofiţerul se întoarse nervos spre pat.

— Ridicaţi-vă! le ordonă. Veniţi aici!

Fetele se ridicară din pat tremurând şi îl urmară în sufragerie, trecând repede pe lângă soldaţii rămaşi în prag.

Annemarie se uită la ei. Cei trei bărbaţi în uniformă erau altfel decât cei care stăteau la colţ de stradă. Majoritatea soldaţilor de pe stradă erau tineri, uneori păreau chiar stânjeniţi, iar Annemarie îşi amintea cum Girafa lăsase deoparte pentru o secundă postura de om dur şi îi zâmbise lui Kirsti.

Bărbaţii aceştia însă erau mai în vârstă şi plini de furie.

Părinţii lui Annemarie stăteau unul lângă altul, încordaţi, iar de Kirsti nici urmă. Slavă

Domnului că de obicei dormea buştean. Dacă ar fi trezit-o, ar fi început să plângă sau, mai rău, s-ar fi enervat şi ar fi dat cu pumnii în aer.

— Numele, ceru ofiţerul, aproape lătrând.

— Annemarie Johansen, iar ea e sora mea...

— Linişte! Las-o pe ea să vorbească. Numele!

O privea aspru.

Ellen înghiţi în sec.

— Lise, răspunse dregându-şi vocea. Lise Johansen.

Ofiţerul le aruncă o privire fioroasă.

— Acum că aţi văzut că nu ascundem nimic, pot să se ducă copiii înapoi în pat? zise Mama pe o voce fermă.

Ofiţerul o ignoră. Deodată o trase pe Ellen de păr, iar ea se trase înapoi. Ofiţerul râse dispreţuitor.

— În camera cealaltă aveţi un copil blond. Aveţi şi aici o fată blondă, zise şi făcu un semn din cap spre Annemarie. Dar bruneta a cui e? întrebă răsucind şuviţa de păr a lui Ellen. Are alt tată? E fiica lăptarului?

Papa făcu un pas în faţă.

— Nu-i vorbiţi astfel soţiei mele şi daţi-i drumul fiicei mele, altfel vă reclam.

— Sau poate o aveţi de la altcineva, continuă ofiţerul, insinuant. Poate de la familia Rosen?

Pentru o clipă, nu mai zise nimeni nimic. Annemarie se uita speriată şi îl văzu pe tatăl ei

ducându-se ţintă către mica bibliotecă, de unde scoase o carte. Apoi văzu că ţinea în mână albumul de fotografii al familiei. Răsfoi în grabă, găsi în el ceea ce căuta şi scoase de-acolo trei fotografii de la trei pagini diferite.

I le întinse ofiţerului german, iar acesta îi dădu drumul lui Ellen.

— Le puteţi vedea aici pe toate fetele mele, fiecare cu numele scris pe fotografie, zise Papa.

Annemarie îşi dădu imediat seama ce poze alesese. În album erau numeroase instantanee – imagini destul de neclare de la evenimente şcolare şi de la zile de naştere. Dar mai erau acolo şi portretele fetelor de când erau foarte mici. Cu scrisul ei delicat, Mama trecuse numele fiecărei fete sub fiecare fotografie.

Cu un fior rece, şi-a dat seama şi de ce le rupsese din album. Pe fiecare pagină, sub fiecare fotografie, era scrisă şi data. Iar adevărata Lise Johansen se născuse cu douăzeci şi unu de ani mai devreme.

— Kirsten Elisabeth, citi ofiţerul, uitându-se la poza lui Kirsti de când era bebeluş.

Dădu drumul fotografiei pe podea.

— Annemarie, citi apoi şi o privi.

Lăsă să cadă şi cea de-a doua fotografie.

— Lise Margrete, zise într-un final şi o fixă îndelung pe Ellen.

Annemarie își imagina fotografia din mâna ofițerului: bebelușul, cu ochi mari, sprijinit de o pernă, ținând într-o mână o suzetă argintie, cu picioarele goale care apăreau sub marginea brodată a rochiei. Părul bogat și ondulat. Brunet.

Ofițerul rupse fotografia în două și o aruncă pe jos. Apoi se întoarse, înfigând călcâiele bocancilor lucioși în fotografii, și ieși din apartament. Ceilalți doi ofițeri îl urmară fără să scoată o vorbă. Papa se duse să închidă ușa în urma lor.

Annemarie își descleștă pumnul drept, în care încă ținea strâns lănțișorul lui Ellen. Coborî privirea și văzu că Steaua lui David i se imprimase în palmă.

6
E vreme bună de pescuit?

— Trebuie să ne facem un plan, zise Papa. Au devenit bănuitori. Sincer să fiu, eu mă gândeam că dacă vin să verifice – şi speram că n-o să vină – o s-arunce doar o privire şi, după ce vor vedea că n-avem unde să ascundem pe cineva, or să plece.

— Îmi pare rău că am părul negru, murmură Ellen. Din cauza asta au devenit bănuitori.

Mama se duse îndată la Ellen şi o luă de mână.

— Ai un păr superb, exact ca mama ta, îi zise. Să nu-ţi pară rău pentru aşa ceva. Am avut noroc că Papa şi-a dat seama repede şi a scos pozele, nu? Am avut noroc şi că Lise avea părul negru când era bebeluş. A devenit blond mai târziu, când avea vreo doi ani.

— Între noi fie vorba, o vreme a fost chiar cheală! adăugă Papa.

Ellen şi Annemarie schiţară un zâmbet. Pentru o clipă, frica se mai domolise.

Annemarie își dădu seama că în acea seară Mama și Papa o pomeniseră pe Lise pentru prima dată; prima dată după trei ani.

Afară se lumina de ziuă. Doamna Johansen se duse la bucătărie să pregătească ceai.

— Nu m-am mai trezit niciodată așa de devreme, zise Annemarie. Cred c-o să dormim pe noi azi la școală!

Papa se gândi o clipă, frecându-și bărbia.

— Nu știu dacă e bine să riscăm și să vă trimitem azi la școală, zise într-un final. E posibil să se ducă și prin școli să caute copii evrei.

— Cum să nu mă duc la școală? întrebă Ellen uimită. Părinții mei îmi zic mereu că educația este cel mai important lucru. Orice ar fi, trebuie să am o educație.

— Ellen, e vorba doar de o vacanță. În acest moment, cel mai important lucru e să fii în siguranță. Sunt convinsă că părinții tăi ar fi de acord. Inge?

Papa o chemă pe Mama, care se întoarse din bucătărie cu un ceainic în mână și cu o privire întrebătoare.

— Poftim?

— Trebuie să le ducem pe fete acasă la Henrik. Mai știi ce ne-a zis Peter. Cred că a venit vremea să mergem la fratele tău.

Doamna Johansen dădu din cap.

— Da, cred că ai dreptate. Le duc eu, tu trebuie să rămâi aici.

— Să rămân aici și să te las singură? Nici vorbă. Cum să te las singură într-o călătorie așa de primejdioasă?

Mama își așează o mână pe brațul lui Papa.

— E mai bine să merg doar eu cu fetele. O să fie mai puțin bănuitori dacă văd o mamă împreună cu copiii ei. Dar dacă ne urmăresc și ne văd plecând? Dacă știu că apartamentul rămâne gol și că nu te duci azi la muncă? Își vor da seama că ceva e în neregulă și va fi periculos. Nu mi-e frică să merg singură.

Se întâmpla foarte rar ca Mama să nu fie de acord cu Papa. Annemarie se uita la tatăl ei și vedea că ezită în privința acestei decizii. Într-un final, încuviință, fără tragere de inimă.

— Mă duc să împachetez câteva lucruri, zise Mama. Cât e ceasul?

Papa își verifică ceasul.

— Aproape cinci, răspunse.

— Henrik e încă acolo, pleacă pe la ora cinci, de obicei. Ce-ar fi să-i dai un telefon?

Papa se îndreptă spre telefon. Ellen îi privea înmărmurită.

— Cine e Henrik? Unde se duce la cinci dimineața? întrebă.

Annemarie râse.

— E unchiul meu, fratele mamei. E pescar. Pescarii pleacă foarte devreme în fiecare dimineaţă. Ies cu bărcile la răsăritul soarelui. O să-ţi placă mult acolo. E locul în care au trăit bunicii mei şi unde au crescut Mama şi unchiul Henrik. E foarte frumos, e chiar lângă apă. Poţi să stai pe pajişte şi în zare se vede Suedia!

Ascultă ce vorbea la telefon Papa cu unchiul Henrik. Îi spunea că vor veni în vizită Mama şi copiii. Ellen se duse la baie şi închise uşa. Mama era încă în bucătărie. Aşa că numai Annemarie auzea conversaţia. Era foarte ciudată.

— Ia zi, Henrik, e vreme bună de pescuit? întrebă Papa voios.

Aşteptă răspunsul scurt, apoi continuă.

— Vine Inge azi pe la tine cu copiii, îţi aduce un carton de ţigări. Da, numai unul, zise după un moment.

Annemarie nu putea auzi răspunsul unchiul Henrik.

— Acum se găsesc ţigări peste tot în Copenhaga, dacă ştii unde să cauţi, continuă el, aşa că sunt sigur că o să mai primeşti şi altele.

Nu era adevărat. Annemarie era aproape sigură că nu era adevărat. Papa tânjea după o ţigară, aşa cum Mama ar fi băut o cafea. Se plângea adesea – nu trecuse nici o zi de ultima oară – că nu se mai găseau ţigări în magazine. Spunea, strâmbându-se, că bărbaţii de la el de la birou fumau

aproape orice: uneori rulau iarbă uscată în hârtie, iar mirosul era oribil.

De ce vorbea Papa în felul ăsta, ca într-un limbaj codificat? Ce-i ducea Mama, *de fapt*, unchiului Henrik?

Și atunci și-a dat seama. Vorbeau despre Ellen.

***

Călătoria cu trenul pe coasta Danemarcei li se păru foarte frumoasă. Uitându-se pe fereastră, în fața lor se întindea numai marea. Annemarie făcuse adesea acest drum spre bunici, pe vremea când aceștia mai trăiau, iar mai apoi, după moartea lor, spre unchiul voios, bronzat și holtei, pe care îl iubea.

Ellen însă făcea această călătorie pentru prima dată. Stătea cu nasul lipit de geam, privind casele frumoase de pe țărm, micile ferme și sătucele.

— Uite! exclamă Annemarie, arătând în cealaltă parte. Klampenborg și Rezervația de căprioare! Ah, cât mi-aș dori să poposim un pic aici!

Mama clătină din cap.

— Nu azi, zise.

Trenul opri în halta Klampenborg, însă din cei câțiva călători nu coborî niciunul.

— Tu ai fost vreodată acolo, Ellen? o întrebă Mama, iar fetița răspunse că nu.

— O să mergi într-o zi. O să te plimbi prin parc și o să vezi sute de căprioare blânde și libere.

Kirsti se răsuci pe genunchi și privi cu atenție pe fereastră.

— Nu văd nicio căprioară! se văicări ea.

— Ba sunt cu siguranță acolo, se ascund printre copaci, îi răspunse Mama.

Trenul o luă din loc. Ușa din capătul vagonului se deschise și doi soldați germani își făcură apariția. Annemarie se crispă la vederea lor. Până și în tren? Sunt *peste tot*.

Soldații străbătură vagonul, cercetându-i pe călători, oprindu-se din loc în loc ca să pună câte o întrebare. Unuia dintre ei îi rămăsese ceva între dinți. Se curăță cu limba, schimonosindu-și chipul. Annemarie privea cu un soi de fascinație temătoare apropierea celor doi.

Un soldat le aruncă o privire plictisită.

— Încotro? le întrebă.

— La Gilleleje, îi răspunse Mama calm. Acolo locuiește fratele meu, mergem în vizită.

Soldatul se întoarse, iar Annemarie se liniști. Apoi, dintr-odată, reveni.

— Mergeți în vizită cu ocazia Anului Nou? întrebă dintr-odată.

Mama îl privi uimită.

— Anul Nou? întrebă. Dar suntem abia în octombrie.

— Şi ce credeţi! exclamă Kirsti cu voce tare, uitându-se la soldat.

Inima lui Annemarie se opri în loc. Se uită la mama ei. Avea o privire înspăimântată.

— Sst, Kirsti, zise Mama, nu mai vorbi aşa de mult.

Dar, ca de obicei, Kirsti nu o luă în seamă pe Mama. Îl privi voioasă pe soldat, iar Annemarie ştia ce urmează să spună: „Ea e prietena noastră Ellen şi e Anul Nou la ea!"

Dar nu făcu asta. Kirsti arătă cu degetul înspre picioarele ei.

— Merg în vizită la unchiul Henrik, chiţăi copila, şi port noii mei pantofi negri şi lucioşi!

Soldatul râse şi trecu mai departe.

Annemarie îşi întoarse din nou privirea pe fereastră. Imaginea copacilor, a Mării Baltice şi a cerului înnorat de octombrie se pierdeau pe măsură ce înaintau de-a lungul coastei.

— Copii, trageţi aer în piept, zise Mama după ce coborâră din tren şi porniră pe strada îngustă. Nu-i aşa că miroase plăcut şi proaspăt? Întotdeauna îmi revin amintiri când simt aerul de aici.

Era răcoros, ca de briză, şi răspândea mirosul pătrunzător, tare plăcut, de sare şi de peşte. Deasupra, în norii albi, pescăruşii pluteau şi se văitau, de parcă ar fi jelit.

Mama se uită la ceas.

— Oare s-o fi întors Henrik? Oricum, nu are importanţă. Casa e întotdeauna descuiată. Haideţi, fetelor, o să mergem pe jos. Nu e departe, vreo trei kilometri. Şi e o zi frumoasă. În loc să mergem pe stradă o s-o luăm pe poteca din pădure. E un pic mai ocolit, dar e un drum superb.

— Ellen, nu-i aşa că ţi-a plăcut castelul, când am trecut prin Helsingør?

Vorbea despre castelul Kronborg pe care îl văzuseră din tren – o construcţie veche şi semeaţă care se întindea pe lângă mare.

— Mi-ar fi plăcut să ne oprim şi să-l vizităm. Acolo locuiesc regi şi regine.

Inocenţa lui Kirsti o făcu pe Annemarie să ofteze.

— Nu-i adevărat, îi zise. Trăiau pe vremuri, dar nu mai e niciun rege acolo. Danemarca are un singur rege, oricum. Şi acela locuieşte la Copenhaga.

Însă Kirsti începu să ţopăie, sărind pe alee şi cântând veselă.

— Regi şi regine, regi şi regine!

Mama ridică din umeri şi zâmbi.

— Las-o să viseze. Şi eu făceam la fel când eram de vârsta ei.

Întoarse privirea către drum, conducându-ne pe o stradă micuţă şi întortocheată care ducea până spre marginea localităţii.

— Nu s-au schimbat prea multe pe-aici de când eram eu mică, zise Mama. Mătuşa Gitte locuia acolo, zise arătând spre o casă. A murit acum mulţi ani. Casa nu s-a schimbat însă deloc. Mereu avea grădina plină cu flori minunate.

Trecând pe lângă casă, aruncă o privire peste micul zid de piatră şi văzu câteva tufe de flori.

— Poate încă mai sunt, dar nu e perioada bună a anului, sunt doar câteva crizanteme.

— Vedeţi casa aia? zise şi arătă iar cu degetul. Prietena mea cea mai bună – Helena – locuia acolo. Uneori rămâneam la ea peste noapte. Dar de cele mai multe ori venea ea la mine, la sfârşit de săptămână. Era mai distractiv la ţară. Iar fratele meu Henrik mereu ne tachina, îşi aminti zâmbind. Ne spunea poveşti cu fantome şi ne speria de moarte.

Trotuarul se termină, iar Mama porni pe un drum noroios mărginit de copaci.

— În fiecare dimineaţă, când plecam spre oraş ca să merg la şcoală, câinele mergea în urma mea exact până aici. Când se termina poteca, făcea cale întoarsă către casă. Cred că era un câine de ţară şi nu-i plăcea la oraş. Şi ce credeţi? Îl botezasem Fidel, continuă să le povestească zâmbind. Era un nume numai bun pentru el, pentru că era un câine cu adevărat fidel! În fiecare după-amiază îl găseam aici, aşteptând să mă întorc. Cumva ştia precis când trebuia să revin. Uneori,

după ce trec de cotul ăsta, mă aştept să-l văd pe Fidel, stând cuminte şi dând din coadă. Până şi azi am avut sentimentul ăsta.

Dar în ziua aceea pe alee nu era nimeni. Niciun om. Niciun câine fidel. Mama îşi trecu geanta dintr-o mână-ntr-alta şi continuară drumul prin pădure până când poteca dădu înspre o pajişte pe care păşteau nişte vaci. Acolo, poteca ocolea câmpul pe lângă un gard, iar dincolo de el se vedea marea gri, agitată de vânt. Iarba înaltă se ondula în bătaia vântului.

După ce traversară pajiştea, pătrunseră din nou în pădure, iar Annemarie ştia că în curând aveau să ajungă. Casa unchiului Henrik se afla dincolo de pădure, într-un luminiş.

— Pot să fug înainte? întrebă deodată. Vreau să fiu prima care vede casa!

— Fugi, îi răspunse Mama. Fugi şi spune-i casei că am ajuns.

Apoi îşi aşeză braţul pe umerii lui Ellen şi adăugă:

— Să-i zici că am adus o prietenă.

7
Casa de la malul mării

— Vai, Annemarie, cât e de frumos! zise Ellen plină de încântare.

Annemarie se uită de jur-împrejur dând din cap aprobator. Casa şi câmpurile care o înconjurau erau parte din copilăria ei, aşa că nu reuşea să le vadă cu alţi ochi. Însă atunci putea, datorită lui Ellen şi a entuziasmului ei. Şi chiar aşa era – era foarte frumos.

Căsuţa cu acoperiş roşu era foarte veche, coşul de fum se înclinase, iar ferestruicile cu obloanele trase tremurau din toate încheieturile. Într-un colţ, ascuns deasupra ferestrei unui dormitor, o pasăre îşi făcuse cuib din mănunchiuri de paie. În apropiere se afla un măr noduros în care încă mai atârnau câteva mere răscoapte.

Mama şi Kirsti intrară în casă, iar Annemarie şi Ellen o luară la goană de-a lungul câmpului cu iarbă înaltă, încă înflorit. De nicăieri apăru un pisoi gri care veni fuga spre ele – sărind încolo şi-ncoace după şoareci imaginari. Făcu o pauză

să-şi lingă lăbuţele şi apoi o zbughi din nou. Se prefăcea că nu le observă, dar se uita adesea în urmă ca să se asigure că erau încă acolo, parcă bucuros că are parteneri de joacă.

Câmpul înainta până în mare, iar apa tulbure uda iarba murdară, turtită de vânt şi mărginită de pietre mari şi netede.

— Nu am mai fost până acum atât de aproape de mare, zise Ellen.

— Ba ai mai fost. Ai fost de o grămadă de ori în portul din Copenhaga.

Ellen râse.

— Eu mă refeream la marea *adevărată*, cum se vede aici. Aşa, deschisă – o lume întreagă de apă.

Annemarie clătină din cap uimită. Cum să trăieşti în Danemarca, o ţară împrejmuită de apă, şi să nu fi stat niciodată pe mal?

— Părinţii tăi sunt adevăraţi orăşeni, nu-i aşa?

Ellen dădu din cap în semn că da.

— Mamei îi este teamă de ocean, zise râzând. Zice că e prea mare şi prea rece!

Fetele se aşezară pe o piatră şi îşi scoaseră pantofii şi şosetele. Merseră în vârful picioarelor pe pietrele umede şi atinseră apa. Era rece. Au chicotit şi s-au dat înapoi.

Annemarie se aplecă şi ridică o frunză maronie care plutea deasupra apei, înainte şi înapoi.

— Ia uite, zise. Poate că frunza asta a căzut dintr-un copac din Suedia. Poate că a rupt-o

vântul şi a plutit pe mare până aici. Vezi în partea aia? întrebă arătând cu degetul în zare. Vezi partea de uscat de acolo? Acolo e Suedia.

Ellen îşi făcu mâna streaşină deasupra ochilor şi privi de-a lungul apei înspre ţărmul ceţos de unde începea o altă ţară.

— Nu e foarte departe, zise.

— Poate că chiar acum sunt acolo alte două fete de vârsta noastră care se uită în zare şi spun: „Acolo e Danemarca!"

Îşi mijiră ochii şi priviră orizontul lăptos, uitându-se după doi copii suedezi care stau la mal şi se uită înspre ele. Însă distanţa era prea mare. În ceaţă puteau distinge numai o fâşie de pământ şi două bărci legănate de valurile tulburi ale mării care le despărţea de ea.

— Oare una dintre bărcile alea e a unchiului tău Henrik? întrebă Ellen.

— Posibil, nu-mi dau seama, răspunse Annemarie. Sunt prea departe. Unchiul Henrik şi-a numit barca *Ingeborg*, de dragul Mamei.

Ellen privi în jur.

— Ţine barca aici? O leagă ca să n-o ia apa?

— A, nu, zise Annemarie râzând. În portul din oraş există un doc, de unde vin şi pleacă toate bărcile pescarilor. Acolo descarcă peştele. Să vezi cum miroase! Noaptea sunt toţi acolo, ancoraţi în port.

— Annemarie! Ellen! se auzi vocea Mamei venind dinspre pajişte.

Fetele întoarseră capul şi o văzură făcându-le semn cu mâna. Îşi luară pantofii şi porniră spre casă. Pisoiul, care între timp se aşezase confortabil pe malul stâncos, se ridică imediat şi o porni în urma lor.

— Am fost cu Ellen să-i arăt marea, explică Annemarie când ajunseră acolo unde le aştepta Mama. Nu mai fusese niciodată atât de aproape de ea. Am vrut să ne bălăcim, dar e apa prea rece. Era bine să fi venit vara, ca să putem înota.

— Şi vara e apa rece, zise Mama, aruncând o privire în jur. Aţi văzut pe cineva? Aţi vorbit cu cineva?

Annemarie dădu din cap că nu.

— Ne-am întâlnit doar cu un pui de pisică.

Ellen luă pisoiul în braţe, iar acesta se întinse şi începu să toarcă sub mângâierile şi vorbele ei blânde.

— Trebuie să fiţi atente. Să nu intraţi în vorbă cu oamenii cât stăm aici.

— Dar nu e nimeni pe-aici, îi aminti Annemarie.

— Chiar şi-aşa. Dacă vedeţi pe cineva, chiar dacă e cineva cunoscut, poate vreun prieten de-al lui Henrik, cel mai bine e să intraţi în casă. E prea complicat, dacă nu chiar periculos, să explicăm cine e Ellen.

Ellen ridică privirea şi îşi muşcă buza.

— Nu sunt soldaţi şi aici? întrebă.

Mama oftă.

— Mi-e teamă că sunt peste tot. Mai ales acum. Acum e cel mai rău. Intraţi în casă şi ajutaţi-mă să pregătesc cina. În curând trebuie să ajungă şi Henrik. Aveţi grijă la treapta asta, e şubredă. Ce credeţi? Am găsit suficiente mere cât să-mi ajungă de-un piure. Chiar dacă nu avem zahăr, merele sunt oricum dulci. Henrik o să aducă nişte peşte, avem şi lemne pentru foc, aşa că în noaptea asta o să ne fie cald şi o să mâncăm bine.

— Dacă avem piure de mere înseamnă că nu e o perioadă aşa de rea, zise Annemarie.

Ellen sărută pisoiul pe cap şi-i dădu drumul în iarbă. Acesta o zbughi imediat şi se făcu nevăzut. Annemarie şi Ellen intrară în casă alături de Mama.

În seara aceea, fetele se îmbrăcară cu pijamaua în dormitorul mic de la etaj, unde aveau să stea amândouă, şi care fusese dormitorul Mamei pe când era copil. În celălalt capăt al holului, Kirsti adormise deja în patul mare care fusese cândva al bunicilor lui Annemarie.

După ce îmbrăcă pijamaua înflorată a lui Annemarie, pe care i-o pusese Mama în bagaj, Ellen îşi duse mâna la gât.

— Unde mi-e colierul? o întrebă pe Annemarie. Unde l-ai pus?

— L-am ascuns într-un loc sigur, îi răspunse. Într-un loc secret unde n-o să-l găsească nimeni niciodată. Şi o să-l ţin acolo până când îl vei putea purta din nou.

Ellen dădu din cap aprobator.

— Mi l-a dat Papa când eram foarte mică.

Se aşeză pe marginea patului vechi şi îşi plimbă degetele de-a lungul cuverturii cusută manual. Florile şi păsările, care între timp se decoloraseră, fuseseră brodate de străbunica lui Annemarie cu mulţi ani în urmă.

— Aş vrea să ştiu unde sunt părinţii mei, zise Ellen cu voce scăzută în timp ce cu un deget urma conturul păsărilor brodate.

Annemarie nu ştia ce să-i răspundă. Mângâie mâna lui Ellen şi rămaseră tăcute. Pe fereastră se vedea o felie subţire şi rotundă de lună apărând dintre nori, pe cerul palid. Nopţile scandinave încă nu erau foarte întunecate, dar curând, odată cu venirea iernii, nopţile urmau să fie nu numai întunecate, ci şi foarte lungi. Noaptea avea să cuprindă cerul încă de după-amiaza târziu până dimineaţă.

De jos se auzeau vocile Mamei şi a lui Henrik, care se puneau la curent cu noutăţile. Mamei i se făcea dor de fratele ei când nu se vedeau mai multă vreme, iar Annemarie ştia asta. Erau foarte apropiaţi. Mama îl tachina mereu cu tandreţe pentru că nu se însura. Când rămâneau

singuri, îl întreba, râzând, dacă şi-a găsit o soţie bună, care să ţină casa curată. Henrik îi răspundea spunându-i că ar trebui să se întoarcă şi să locuiască iar la Gilleleje, ca să nu-i rămână numai lui sarcinile grele.

Pentru o clipă, ascultându-i, lui Annemarie i se părea că e ca pe vremuri – vizitele vesele pe care le făceau înainte, cu lumina de vară care întârzia ora de culcare, cu cei mici ascunşi în dormitoare şi cei mari stând jos de vorbă.

Numai că ceva era diferit. Înainte, râsetele spărgeau liniştea nopţii. În acea seară nu râdea nimeni.

8
A murit cineva

Prin aburii visării, Annemarie îl auzi pe Henrik trezindu-se şi ieşind din casă înainte de ivirea zorilor, apoi îndreptându-se către şopron cu ciubărul pentru lapte. Mai târziu, când deschise din nou ochii, se luminase de ziuă. Păsările ciripeau, iar una dintre ele se auzea cântând în mărul de lângă fereastră.

Ellen încă dormea. Noaptea din urmă, pe când se aflau în apartamentul din Copenhaga şi care fusese întreruptă de venirea soldaţilor, părea departe. Annemarie se ridică în linişte, ca să nu o trezească pe prietena ei. Se îmbrăcă şi coborî pe scara îngustă şi spiralată. O găsi pe sora ei stând în genunchi pe podeaua din bucătărie, încercând să-i dea apă dintr-un bol pisoiului gri.

— Prostuţo, pisoiaşii beau lapte, nu apă, îi zise Anemarie.

— Îl învăţ lucruri noi, explică Kirsti pe un ton serios. I-am dat numele Thor, de la zeul fulgerului.

Annemarie izbucni în râs. Se uită la pisic, care își scutura capul, deranjat că fetița tot încerca să-i ducă boticul în apă și i se tot udau mustățile.

— Zeul fulgerului zici? Cred că mai degrabă ar fugi și s-ar *ascunde* dacă s-ar porni vreo furtună!

— Bănuiesc ca are o mămică pe undeva, care are grijă de el, zise Mama. Iar dacă vrea lapte, o să se ducă la mămica lui.

— Sau ar putea să meargă în vizită la vacă, zise Kirsti.

Deși unchiul Henrik nu mai cultiva pământul, cum o făcuseră părinții lui, mai avea o vacă la fermă, care păștea bine mersi iarba de pe pajiște și dădea în fiecare zi câte un pic de lapte. Din când în când, le trimitea brânză la Copenhaga. Annemarie observă cu bucurie că Mama pregătise terci de ovăz în acea dimineață și aveau și un urcior cu smântână. Acasă mâncau în fiecare dimineață pâine cu ceai.

Mama îi surprinse privirea îndreptată către vasul de lut.

— E proaspătă, de la Zambilica, îi zise. Henrik o mulge în fiecare dimineață înainte să plece cu barca. Avem și unt. Nici Henrik nu are unt de obicei, dar acum a păstrat puțin.

— Cum adică să păstreze? întrebă Annemarie, în timp ce amesteca terciul într-un bol înflorat. Să nu-mi spui că soldații aplică – ăă, cum îi zice? – *relocarea* și în cazul untului?

Râse de propria glumă. Însă nu era deloc de glumit, deşi Mama râse amar.

— Ba chiar aşa fac. Iau tot untul de la ţărani şi îl duc direct în stomacul armatei! Cred că dacă ar şti că unchiul Henrik a păstrat chiar şi atât de puţin, ar veni aici înarmaţi şi ar pleca cu el mărşăluind pe cărare!

Kirsti râse şi ea cu ele, imaginându-şi o bucăţică de unt înfricoşată, capturată de soldaţi. Pisoiul o luă la fugă, profitând de lipsa de atenţie a lui Kirsti, şi se tolăni pe pervaz. Dintr-odată, în bucătăria luminată de soare, unde se afla un urcior cu smântână şi se auzea cântecul păsării din măr, şi pe Kattegat, unde unchiul Henrik, sub cerul senin şi înconjurat de apă, scotea din apă plasele pline cu peşti argintii şi strălucitori, dintr-odată, armele şi feţele încruntate ale soldaţilor deveniră doar o închipuire, o poveste cu fantome menită să-i sperie pe copii în întuneric.

Ellen apăru în pragul uşii şi zâmbi somnoroasă. Mama aduse încă un bol înflorat cu terci de ovăz aburind şi îl puse pe vechea masă de lemn.

— *Smântână*, zise Annemarie zâmbind, arătând spre urcior.

Fetele se jucară toată ziua afară, sub cerul senin şi soarele strălucitor. Annemarie o duse pe Ellen la mica păşune din spatele şopronului şi i-o prezentă pe Zambilica. Ellen întinse cu sfială

mâna spre ea, iar vaca linse leneș palma fetiței cu limba ei aspră. Pisoiașul alerga de colo-colo, sărind după insectele care zburau de-a lungul pajiștii. Culeseră brațe pline de flori de câmp, care începuseră să se usuce în răcoarea toamnei timpurii, și le aranjară în oale și urcioare până când umplură masa de buchete.

Mama era în casă, freca și curăța, și ofta dezaprobator față de aspectul neîngrijit al casei unchiului Henrik. Scoase preșurile, le întinse pe sfoară și începu să le bată ca să scoată praful din ele.

— Îi trebuie o nevastă, zise Mama dând din cap.

Apoi luă mătura și atacă podeaua de lemn, lăsând preșurile la aerisit.

— Ia uitați-vă, zise deschizând ușa sufrageriei, camera cu mobilă veche în care nu se prea intra. Nu șterge *niciodată* praful.

Își luă cârpele de șters.

— A, Kirsti, adăugă, vezi că zeul fulgerului a făcut o mică baltă în colț la bucătărie. Așa că fii cu ochii pe el.

După-masa târziu, se întoarse și unchiul Henrik acasă. Zâmbi când văzu casa proaspăt curățată și lustruită, ușile de la sufragerie larg deschise, preșurile scuturate și geamurile spălate.

— Henrik, *trebuie neapărat să-ți iei o soție*, îl dojeni Mama.

Unchiul Henrik râse şi urcă împreună cu Mama treptele spre uşa de la bucătărie.

— La ce-mi trebuie o soţie când am o soră? întrebă pe un ton vesel.

Mama oftă, dar ochii îi scânteiau.

— Şi ar trebui să nu mai stai aşa mult plecat, ca să te mai îngrijeşti şi de casă. Treapta asta e ruptă, iar în bucătărie e o ţeavă spartă. Şi...

Henrik zâmbea, dând din cap, maimuţărindu-se şi prefăcându-se îngrozit.

— Şi sunt şi şoareci în pod, iar puloverul meu maro are o ditamai gaura în mânecă, de la molii, iar dacă nu spăl geamurile cât mai curând...

Râseră amândoi.

— În fine, zise Mama, am deschis toate ferestrele ca să se aerisească şi să las soarele să pătrundă înăuntru. Slavă Domnului că e o zi aşa de frumoasă!

— Mâine o să fie zi de pescuit, zise Henrik, iar zâmbetul îi dispăru de pe chip.

Annemarie recunoscu fraza ciudată. Papa spusese ceva asemănător la telefon – „E vremea bună pentru pescuit?". Dar ce însemna? Henrik se ducea la pescuit în fiecare zi, fie că ploua, fie că era senin. Pescarii din Danemarca nu aşteptau zilele însorite ca să iasă cu barca şi să-şi arunce în mare plasele de pescuit. Annemarie stătea tăcută cu Ellen sub măr şi se uita la unchiul ei. Mama îl privi.

— E vremea bună? întrebă.

Henrik dădu din cap şi privi spre cer. Trase aer în piept.

— O să plec din nou cu barca diseară, după cină. O să plecăm dis-de-dimineaţă. Eu o să rămân în barcă toată noaptea.

Annemarie se întrebă cum o fi să stai în barcă o noapte întreagă. Să arunci ancora şi să asculţi apa lovindu-se de marginile bărcii. Să priveşti stelele alunecând pe mare.

— Ai pregătit sufrageria? întrebă dintr-odată unchiul Henrik.

Mama încuviinţă dând din cap.

— Am făcut curat şi am mutat puţin mobila ca să fie mai mult loc. Ai văzut că avem şi flori, adăugă ea. Eu nu mă gândisem, dar au cules fetele flori uscate de pe pajişte.

— Pentru ce aţi pregătit sufrageria? întrebă Annemarie. Şi de ce-ai mutat mobila?

Mama se uită la unchiul Henrik, care se aplecase după pisoi şi-l ţinea la piept scărpinându-l pe bărbie cu blândeţe. Pisica îşi arcui spinarea ei mică de plăcere.

— Ei bine, fetelor, începu el, s-a întâmplat ceva trist, dar nu chiar *foarte* trist, de fapt, pentru că era foarte, foarte bătrână. A murit cineva, aşa că în seara asta mătuşa Birte se va odihni în sufragerie, în coşciug, iar mâine va fi înmormântată. Aşa e tradiţia – cel care moare este adus acasă,

pentru ca cei dragi să mai stea cu el înainte de înmormântare.

Kirsti asculta ca hipnotizată.

— Chiar aici? întrebă ea. O să fie un mort aici?

Annemarie nu zise nimic. Era nedumerită. Era prima dată când auzea că murise cineva din familie. Când erau în Copenhaga, nu sunase nimeni ca să anunţe moartea cuiva. Şi nimeni nu părea să fie trist.

Dar cel mai ciudat era că nu mai auzise niciodată acest nume – Birte. *Cu siguranţă* ar fi ştiut că există cineva în familie cu acest nume. Poate Kirsti nu ar fi ştiut, era mică şi neatentă la asemenea lucruri.

Însă Annemarie era. Ea fusese dintotdeauna fascinată de poveştile din copilărie ale mamei sale. Îşi amintea numele tuturor verilor şi al tuturor mătuşilor şi unchilor: ştia de cutare că fusese pisălog, iar cutare ursuz, ştia de cutare că a fost o femeie gâlcevitoare şi că în final i-a plecat bărbatul de-acasă, dar că au continuat să ia cina împreună în fiecare zi. Erau poveşti minunate şi interesante, cu personalităţi pline de culoare din familia mamei sale.

Annemarie era aproape sigură, dar nu zise nimic. Nu putea fi vorba de nicio mătuşă Birte. Nu exista niciuna.

9
De ce minţiţi?

După cină Annemarie ieşi din casă. Prin fereastra deschisă de la bucătărie auzea tot ce vorbeau Mama şi Ellen în timp ce spălau vasele. Kirsti îşi făcea de lucru pe podea, se juca cu nişte păpuşi vechi găsite sus, care cândva, cu mult timp în urmă, fuseseră ale Mamei. Pisoiul o luase la fugă după ce încercase să-l îmbrace şi dispăru.

O luă spre şopron, unde unchiul Henrik o mulgea pe Zambilica. Stătea în genunchi, pe culcuşul de paie de lângă vacă, cu umărul sprijinit de animalul greoi. Mâinile lui puternice şi arse de soare mulgeau cu mişcări regulate, iar laptele curgea în găleata imaculată. Zeul fulgerului stătea alături şi privea nerăbdător.

Zambilica o privi pe Annemarie cu ochii ei căprui, mişcându-şi gura ridată ca o bătrână care-şi aranjează proteza dentară.

Annemarie se sprijini de lemnul vechi şi şubred al şopronului şi ascultă sunetul sacadat al şuvoaielor de lapte care loveau marginea găleţii.

Unchiul Henrik o privi peste umăr şi-i zâmbi, fără să încetinească ritmul mulsului. Nu zise nimic.

Lumina rozalie de la apusul soarelui se strecura prin geamurile şopronului şi cădea în forme neregulate pe căpiţele de fân. Se vedeau plutind în aer fire de praf şi fărâme de paie.

— Unchiule Henrik, rupse Annemarie tăcerea, pe un ton rece, mă minţi. Şi tu, şi Mama.

Dar mâinile lui puternice nu se opriră, apăsând în continuare cu abilitate ugerul vacii. Şuvoaiele de lapte curgeau mai departe regulat. Se uită din nou la ea cu privirea albastră şi întrebătoare.

— Eşti supărată? o întrebă.

— Da. Mama nu m-a mai minţit niciodată până acum. Niciodată. Dar eu ştiu că nu există nicio mătuşă Birte. Niciodată, în poveştile pe care le-am auzit sau în pozele vechi pe care le-am văzut, nu a fost vorba de vreo mătuşă Birte.

Unchiul Henrik oftă. Zambilica se uită înspre el, ca şi cum ar fi vrut să-i spună „Aproape am terminat" şi, într-adevăr, şuvoaiele de lapte se rărirră şi încetiniră.

El prinse din nou vaca blând, dar ferm, şi stoarse ultima picătură de lapte. Găleata era pe jumătate plină, cu spumă deasupra. Se aşeză într-o parte şi-i şterse ugerul cu o cârpă curată şi umedă. Apoi urcă găleata pe un raft şi o acoperi. Mângâie cu drag gâtul vacii. În cele din urmă se

întoarse către Annemarie în timp ce se ştergea şi el pe mâini cu o cârpă.

— Cât de curajoasă eşti, micuţă Annemarie? o întrebă dintr-odată.

Rămase uimită. Şi îngrozită. Era o întrebare pe care n-ar fi vrut s-o audă vreodată. Când se întrebase ea însăşi asta, nu-i plăcu propriul răspuns.

— Nu cine ştie ce, mărturisi, uitându-se spre podeaua şopronului.

Unchiul Henrik, care era foarte înalt, îngenunche în faţa ei, încât chipurile lor să fie la aceeaşi înălţime. În spatele lui, Zambilica lăsă capul în jos, prinse nişte fân în bot şi-l trase înăuntru cu limba. Pisoiul ridică ochişorii, în aşteptare, încă sperând să i se dea nişte lapte.

— Nu cred că-i aşa cum spui, zise unchiul Henrik. Eu cred că eşti ca mama ta, ca tatăl tău şi ca mine. Speriată, dar hotărâtă, iar dacă ar trebui să fii curajoasă, sunt destul de sigur că ai fi foarte, foarte curajoasă. Însă, adăugă el, este mult *mai uşor* să fii curajos dacă nu ştii totul. Nici mama ta nu ştie totul. Nici eu. Ştim numai ce trebuie să ştim. Înţelegi ce spun? o întrebă privind-o în ochi.

Annemarie se încruntă. Nu era convinsă. Ce însemna să fii curajos? Se speriase îngrozitor cu doar câteva zile în urmă, când o oprise soldatul

pe stradă şi o interogase pe un ton aspru, deşi în clipa aceea i se părea că se întâmplase demult.

Iar atunci nu ştia totul. Nu ştia că germanii urmau să-i ia pe evrei. Aşa că, atunci când a întrebat-o soldatul, uitându-se le Ellen, „Cum o cheamă pe prietena ta?“, i-a putut răspunde, chiar dacă-i era teamă. Dacă ar fi ştiut tot ce se întâmplă, nu i-ar fi fost atât de uşor să rămână curajoasă.

Începuse să înţeleagă puţin.

— Da, unchiule Henrik, cred că înţeleg.

— Ai ghicit, îi zise. Nu există nicio mătuşă Birte şi nici nu a existat vreodată. Mama ta te-a minţit, la fel şi eu. Am ales să facem astfel ca să vă ajutăm să rămâneţi curajoase, pentru că vă iubim. O să ne iertaţi?

Annemarie dădu din cap. Dintr-odată, se simţea aproape ca un om mare.

— Şi, din acelaşi motiv, n-am să-ţi zic mai multe, cel puţin nu încă. De acord?

Annemarie dădu iar din cap. Un zgomot venit de afară îi întrerupse. Umerii unchiului Henrik tresăriră. Se ridică iute, merse la fereastra şopronului, se aşeză în umbră şi privi afară. Apoi se întoarse către Annemarie.

— E carul mortuar. Este mătuşa Birte, care n-a existat niciodată, zise el zâmbind cu subînţeles. Aşa că, micuţa mea prietenă, e timpul să înceapă priveghiul. Eşti gata?

Annemarie îl luă de mână și ieșiră împreună din șopron.

***

Coșciugul din lemn lucios era așezat pe niște suporți în mijlocul sufrageriei și înconjurat de florile fragile, subțiri ca hârtia, culese de Annemarie și Ellen în acea după-amiază. Pe masă fuseseră puse lumânări aprinse, care licăreau și răspândeau o lumină slabă. Dricul plecase, odată cu bărbații cu chipurile solemne care aduseseră coșciugul înăuntru și vorbiseră ceva în șoaptă cu unchiul Henrik.

Kirsti se dusese mai mult forțată la culcare, plângând, pentru că ar fi vrut și ea să stea trează cu ceilalți, doar era suficient de mare și nu mai văzuse niciodată un om mort într-un coșciug închis și era *nedrept* să n-o lase. Însă Mama fusese cum nu se putea mai fermă, iar într-un final, Kirsti își târșâi îmbufnată picioarele sus pe scări, ținând într-o mână păpușile, iar în cealaltă, puiul de pisică.

Ellen rămase tăcută și pe fața ei îngândurată se putea citi tristețea.

— Îmi pare tare rău că a murit mătușa Birte, o auzi Annemarie spunându-i Mamei, care îi zâmbi trist și-i mulțumi.

Annemarie auzise, dar nu zise nimic. „Acum şi eu mint", se gândea ea, „şi încă pe prietena mea cea mai bună. Aş putea să-i spun lui Ellen că nu e adevărat, că Mama nu a avut nicio mătuşă Birte. Aş putea-o lua deoparte să-i spun în şoaptă secretul, ca să nu mai fie tristă."

Însă nu făcu astfel. Înţelesese că în acest fel o proteja pe Ellen, aşa cum Mama o protejase pe ea. Deşi nu înţelegea ce se întâmplă sau de ce se afla un coşciug acolo şi nici cine era, de fapt, în el, ştia că era mai bine, mai *sigur*, ca Ellen să creadă că acolo era mătuşa Birte. Aşa că nu spuse nimic.

Mai veniră şi alţi oameni pe măsură ce afară se înnopta. În uşă îşi făcură apariţia un bărbat şi o femeie, amândoi îmbrăcaţi în negru, femeia ţinând în braţe un bebeluş adormit, iar unchiul Henrik le făcu semn să intre. Le salutară cu un gest din cap pe Mama şi pe fete. Urmându-l pe unchiul Henrik, se duseră în sufragerie şi se aşezară în linişte.

— Sunt prieteni de-ai mătuşii Birte, zise Mama încet, văzând privirea întrebătoare a lui Annemarie.

Annemarie ştia că mintea din nou şi-şi dădu seama că Mama înţelese că ea ştie adevărul. Se uitară una la alta câteva clipe lungi, dar nu-şi spuseră nimic. În acel moment, prin acea privire, deveniră egale.

Din sufragerie se auzi plânsetul unui bebeluş somnoros. Annemarie se uită prin crăpătura uşii şi o văzu pe femeie descheindu-se la bluză ca să alăpteze copilul care se linişti îndată.

Între timp mai venise cineva – un bărbat în vârstă, cu barbă. Se duse în linişte spre sufragerie şi se aşeză acolo, fără să vorbească cu ceilalţi, care doar se uitară la el. Tânăra femeie ridică pătura peste capul copilului, ca să-şi acopere astfel sânul. Bătrânul îşi plecă bărbia şi închise ochii, ca şi cum s-ar fi rugat. Îşi mişca buzele, dar fără să scoată niciun sunet, articulând cuvinte pe care nu le auzea nimeni.

Annemarie rămăsese în pragul uşii şi se uita la oamenii îndoliaţi din camera cu lumânări. Apoi se întoarse în bucătărie şi le ajută pe Ellen şi pe Mama să pregătească masa.

Îşi amintea că în Copenhaga, la moartea lui Lise, prietenii veneau la ei acasă în fiecare seară. Toţi aduceau mâncare, pentru ca Mama să nu trebuiască să gătească.

De ce nu aduseseră şi oamenii aceştia mâncare? De ce nu vorbeau? În Copenhaga, chiar dacă erau trişti cu toţii, oamenii vorbeau încet între ei şi cu Mama şi Papa. Vorbeau despre Lise, aducându-şi aminte de vremurile frumoase.

Gândindu-se la asta în timp ce tăia brânza în bucătărie, Annemarie îşi dădu seama că oamenii aceia nu aveau despre ce să vorbească. Nu aveau

cum să pomenească despre vremurile fericite ale mătuşii Birte de vreme ce ea nu existase niciodată.

Unchiul Henrik apăru în bucătărie. Se uită la ceas, apoi la Mama.

— Se face târziu, îi zise. Ar trebui să mă duc la barcă.

Părea îngrijorat. Stinse lumânările, ca să nu rămână nicio lumină, şi deschise uşa. Privi în întuneric, după mărul noduros.

— Bun. Uite-i că vin, zise încet, uşurat. Ellen, hai cu mine.

Ellen o privi întrebătoare pe Mama, care-i făcu un semn din cap.

— Du-te cu Henrik, îi zise.

Annemarie rămase privind în urma lor, ţinând încă în mână bucata de brânză, cum Ellen îl urmează pe unchiul Henrik în grădină. Auzi plânsetul înfundat al lui Ellen şi apoi nişte voci blânde.

Într-o secundă, unchiul Henrik se întoarse. În spatele lui se afla Peter Neilsen.

În seara aceea, Peter se duse mai întâi la Mama şi o îmbrăţişă. Apoi o îmbrăţişă pe Annemarie şi o sărută pe obraz. Dar nu spuse nimic. Gesturile lui de afecţiune nu aveau nimic jucăuş, era grăbit şi îngrijorat. Se duse îndată în sufragerie, privi în jur şi le făcu un semn din cap oamenilor din încăpere.

Ellen era încă afară. Dar imediat uşa se deschise, iar ea se întoarse ţinută strâns la piept de tatăl ei, ca o fetiţă, cu picioarele desculţe legănându-se. Mama ei era şi ea alături.

10
Să deschidem coşciugul!

— Acum sunteţi cu toţii aici, zise unchiul Henrik, aruncând o privire în sufragerie. Trebuie să plec.

Annemarie stătea în pragul uşii, uitându-se în camera din hol. Bebeluşul adormise, iar mama lui părea obosită. Soţul ei stătea alături, cu braţul pe umerii ei. Bătrânul stătea tot cu capul aplecat.

Peter şedea singur, cu coatele pe genunchi. Era vizibil afundat în gânduri.

Ellen era pe canapea, între părinţii ei, ţinând strâns mâna mamei sale. Se uită la Annemarie, însă fără să-i zâmbească. Annemarie simţi un val de tristeţe. Legătura de prietenie dintre ele nu se rupsese, dar era ca şi cum Ellen plecase într-o altă lume, în lumea familiei ei, cu orice s-ar petrece.

Bătrânul cu barbă ridică privirea spre unchiul Henrik, care se pregătea de plecare.

— Domnul să te aibă în pază, zise el încet, dar ferm.

Henrik dădu din cap.

— Domnul să ne aibă pe toţi în pază, răspunse.

Apoi se întoarse şi ieşi din cameră. Peste o clipă, Annemarie îl auzi ieşind din casă.

Mama aduse ceainicul din bucătărie şi o tavă cu cești. Annemarie o ajută să împartă cestile. Nu scotea nimeni niciun cuvânt.

— Annemarie, poţi să te duci la culcare dacă vrei, îi şopti Mama pe hol. E foarte târziu.

Annemarie clătină din cap. Era obosită şi vedea că şi Ellen era. Stătea cu capul sprijinit de umărul mamei sale şi din când în când închidea ochii.

Într-un final, Annemarie se aşeză în balansoarul din colţul sufrageriei, care între timp se eliberase, şi se cuibări acolo, moţăind, cu capul sprijinit de spătarul moale, căptuşit.

Somnul iepuresc îi fu întrerupt când prin perdelele transparente şi de-a lungul camerei pătrunse brusc lumina de la farurile unei maşini care oprise în faţa casei. Se auziră portierele trântindu-se. Toţi cei din cameră deveniră agitaţi, însă nimeni nu zise nimic.

Auzi, ca într-un coşmar care se repeta, bătaia în uşă, apoi zgomotul cunoscut şi înfricoşător al bocancilor păşind sacadat pe podeaua din bucătărie. Femeia cu bebeluşul icni şi începu dintr-odată să plângă.

Din bucătărie străbătea până la ei o voce de bărbat, puternică, cu un accent ciudat.

— Am sesizat că s-au adunat neobişnuit de mulţi oameni aici în noaptea asta. Care este motivul?

— A murit cineva, răspunse Mama netulburată. Tradiţia cere ca familia să se adune şi să-şi arate respectul faţă de cel decedat. Sunt sigură că şi dumneavoastră cunoaşteţi tradiţiile noastre.

Un ofiţer o împinse pe Mama la o parte şi intră în sufragerie. Veneau şi alţii în urma lui. Se opriră în pragul uşii. Bocancii lor luceau, ca de obicei. Şi armele. Şi căştile. Toate străluceau în lumina lumânărilor.

Annemarie urmări privirea bărbatului care înconjura camera. Privi coşciugul îndelung. Apoi îşi mută privirea, cercetându-i cu atenţie pe fiecare în parte. Când li s-au întâlnit ochii, ea îi înfruntă privirea cu fermitate.

— Cine a murit? întrebă aspru.

Nu răspunse nimeni. Toţi o priveau pe Annemarie şi ea îşi dădu seama că ofiţerul îi adresă ei întrebarea.

Înghiţi în sec.

— Mătuşa mamei, Birte, minţi ea fără ezitare.

Ofiţerul înaintă, traversă camera şi se îndreptă brusc spre coşciug. Puse mâna înmănuşată pe capac.

— Biata mătuşă Birte, zise ofiţerul pe un ton respectuos.

Își întoarse privirea spre Mama, care rămăsese în pragul ușii.

— *Cunosc* tradițiile, îi zise, și mai știu că tradiția spune că trebuie să-i arătați respectul cuvenit uitându-vă la chipul celui drag. Mi se pare ciudat că țineți coșciugul atât de bine închis.

Își plimbă mâna făcută pumn de-a lungul marginii capacului lustruit.

— De ce nu este descoperit? Eu zic să-l deschidem și s-o privim pentru ultima oară pe mătușa Birte! ordonă el.

Annemarie îl zări pe Peter în cealaltă parte a camerei, stând țeapăn pe scaun. Acesta ridică bărbia și-și lăsă mâna într-o parte.

Mama păși repede prin cameră, direct spre coșciug și spre ofițer.

— Aveți dreptate, zise. Doctorul a spus că ar fi mai bine să-l ținem închis, pentru că mătușa Birte a murit de tifos și există riscul ca microbii să se împrăștie. Dar ce știe el – e doar un doctor bătrân, de la țară. Sigur microbii nu ar rezista pe un om mort! Draga mătușă Birte, atât de mult mi-ar fi plăcut să-i văd chipul, s-o sărut pentru ultima oară. Cum să *nu* deschidem capacul? Mă bucur că ați spus asta...

Cu o mișcare rapidă, ofițerul nazist îi trase Mamei o palmă peste față. Mama se trase înapoi, iar obrazul începu să se înroșească.

— Femeie proastă! izbucni el. Doar nu crezi că vrem să vedem cadavrul mătuşii tale moarte! Deschide-l după ce plecăm!

Stinse flacăra unei lumânări cu degetul mare. Ceara fierbinte căzu pe masă.

— Stingeţi toate lumânările sau trageţi perdelele, zise ofiţerul.

Apoi se îndreptă cu paşi mari spre ieşire şi părăsi încăperea. Fără să se mişte şi fără să spună nimic, acoperindu-şi obrazul cu mâna, Mama ascultă – la fel şi ceilalţi – cum plecau bărbaţii în uniformă. Imediat auziră portierele de la maşină, zgomotul motorului şi apoi maşina demară.

— Mama! strigă Annemarie.

Mama îi făcu repede un semn din cap şi se uită pe fereastra deschisă acoperită doar de perdeaua transparentă. Annemarie înţelese. Era posibil să mai fi rămas afară nişte soldaţi, ca să-i urmărească şi să-i asculte.

Peter se ridică şi trase draperiile negre. Aprinse din nou lumânarea stinsă, apoi luă Biblia cea veche care fusese dintotdeauna acolo, pe un raft. O deschise repede şi le zise:

— Voi citi un psalm.

Lăudaţi pe Domnul, că bine este a cânta;
Dumnezeului nostru plăcută Îi este cântarea.
Când va zidi Ierusalimul, Domnul va aduna şi pe cei risipiţi ai lui Israel;

Cel ce vindecă pe cei zdrobiţi cu inima şi leagă rănile lor

Cel ce numără mulţimea stelelor...

Mama se aşează şi ascultă. Încet-încet, se liniştiră cu toţii. Annemarie îl vedea pe bătrânul din celălalt capăt al camerei mişcând buzele pe măsură ce Peter citea – ştia pe de rost psalmul străvechi.

Annemarie nu-l ştia. Cuvintele pe care le auzea nu-i era cunoscute, dar încercă să asculte, să înţeleagă, să uite de război şi de nazişti, încercă să nu plângă şi să rămână curajoasă. Draperiile negre se mişcau în bătaia brizei. Ştia că în spatele ferestrei, sus, se afla cerul înţesat de stele. Cum ar putea cineva să numere toate stelele? Sunt mult prea multe. Cerul e prea mare.

Ellen spusese că mamei sale îi era frică de ocean, că i se părea foarte rece şi foarte mare.

„Aşa e şi cerul", se gândea Annemarie. „Aşa e întreaga lume: foarte rece, foarte mare. Şi neîndurătoare."

Peter citea în continuare cu voce fermă, deşi se vedea bine că era obosit. Se scurseră minute lungi, care păreau a fi ore.

Apoi, fără să se oprească din citit, se duse încet la fereastră. Închise Biblia şi ascultă liniştea nopţii. Aruncă o privire de jur împrejurul camerei.

— E timpul, zise.

Mai întâi închise ferestrele. Apoi se duse la coşciug şi-i ridică încet capacul.

11
Te vom revedea în curând, Peter?

Annemarie clipi. De cealaltă parte a camerei neluminate o văzu pe Ellen, care privea și ea încordată, curioasă, spre cutia îngustă de lemn.

Nu era nimeni în coșciug. Era plin cu pături și haine împăturite.

Peter începu să scoată pe rând lucrurile și să le împartă oamenilor din încăpere, care rămaseră tăcuți. Le întinse haine groase bărbatului și soției lui și încă una bătrânului cu barbă.

— O să fie foarte frig, zise el încet. Puneți-le pe voi.

Găsi un pulover gros pentru doamna Rosen și o haină de lână pentru tatăl lui Ellen. După ce răscoli un pic lucrurile împachetate, găsi și o haină de iarnă mai mică, pe care i-o dădu lui Ellen.

Ellen luă haina și o privi. Era căptușită și călduroasă. În ultimii anii, foarte puțină lume avusese haine noi, totuși, mama lui Ellen făcea mereu haine noi pentru fetiță, de multe ori folosind

lucruri mai vechi de care se putea lipsi, făcându-le să pară noi-nouţe. Nu purtase niciodată ceva atât de ponosit şi de vechi.

Dar o puse pe ea, şi-o trase pe umeri şi se închise la nasturii desperecheaţi.

Peter, cu braţele pline de haine vechi, se uită înspre cuplul tăcut cu copilul.

— Îmi pare rău, le zise, nu am nimic potrivit pentru bebeluş.

— Găsesc eu ceva, zise Mama iute. Copilului trebuie să-i fie cald.

Ieşi din cameră şi se întoarse într-o clipă cu puloverul roşu gros al lui Kirsti.

— Poftim, îi zise blând femeii. E mult mai mare decât el, dar o să-i fie mai cald.

Femeia vorbi pentru prima dată.

— Ea, şopti. E fetiţă. O cheamă Rachel.

Mama zâmbi şi o ajută să strecoare mâinile bebeluşului prin mânecile puloverului. Închiseră amândouă nasturii în formă de inimă – lui Kirsti îi plăcea la nebunie puloverul cu nasturi în formă de inimă! – până când înfofoliră bine copilul în lâna roşie şi călduroasă. Pleoapele îi tresăriră, dar rămase adormit.

Peter îşi duse mâna la buzunar şi scoase ceva de acolo. Se duse la cei doi părinţi şi se aplecă înspre bebeluş. Deschise capacul de la sticluţa pe care o ţinea în mână.

— Câte kilograme are? îi întrebă.

— Când s-a născut avea trei kilograme și două sute, răspunse femeia. Cred că are mai mult acum, dar nu foarte mult. Să aibă poate vreo trei kilograme șase sute, nu mai mult.

— În cazul ăsta, vor fi de-ajuns câteva picături. N-au niciun gust, nici n-o să le simtă.

Femeia strânse copilul cu putere la piept și se uită stăruitor la Peter.

— Te rog, nu, doarme mereu noaptea. Te rog, nu e nevoie, promit. N-o să plângă.

— Nu ne permitem riscul, zise Peter pe un ton ferm.

Duse pipeta la gura mică a bebelușului și îi picură de câteva ori lichid pe limbă. Copilul căscă și înghiți. Femeia închise ochii, iar soțul îi strânse umărul. Apoi, Peter scoase toate păturile din coșciug și le împărți.

— Luați-le cu voi, le zise. Veți avea nevoie de ele mai târziu, să vă țină de cald.

Mama lui Annemarie făcu un tur al camerei și le împărți tuturor câte un pachet cu mâncare: brânza, pâinea și merele cu care o ajutase Annemarie la bucătărie cu doar câteva ore în urmă.

La sfârșit, Peter scoase din haină un pachet învelit în hârtie. Se uită la cei din jur, îmbrăcați cu hainele greoaie de iarnă, și merse spre domnul Rosen, care îl urmă pe hol.

Annemarie le auzi conversația.

— Trebuie să-i dau asta lui Henrik, îi zise Peter domnului Rosen. Însă nu știu sigur dacă îl voi întâlni. Îi duc pe ceilalți până în port, iar de acolo se vor duce singuri până la barcă. Vreau să i-l dai tu. Neapărat. E extrem de important.

În hol se lăsă liniștea pentru o clipă, iar Annemarie știu că în acel moment Peter îi înmâna pachetul domnului Rosen.

Îl văzu ieșind din buzunarul lui după ce se întoarse în sufragerie și se așeză din nou. Văzu și privirea nedumerită a domnului Rosen. Nu știa ce era în pachet, nu întrebase.

Annemarie își dădu seama că încă o dată îi protejau pe ceilalți ascunzând ceva. Dacă ar fi știut, probabil că domnul Rosen s-ar fi speriat. Și probabil ar fi fost în pericol.

Așa că nu întrebă nimic. Iar Peter nu-i oferi nicio explicație.

— Acum voi conduce primul grup, anunță Peter uitându-se la ceas. Tu, tu și tu.

Făcu un semn către bătrân și către cuplul cu bebelușul.

— Inge, zise.

Annemarie își dădu seama că era prima oară când îl auzea pe Peter spunându-i mamei ei pe numele mic; până atunci îi zisese întotdeauna „doamna Johansen"; sau, în vremurile bune și vesele datorate logodnei lui cu Lise, îi spunea uneori „Mama". Acum o strigase Inge. Era ca un

semn că trecuse de tinerețe și că intrase în lumea adulților. Mama lui Annemarie răspunse cu un semn din cap și aștepta instrucțiuni.

— Aștepți douăzeci de minute și apoi pleci cu familia Rosen. Nu porniți mai devreme. Trebuie să fim la distanță pe drum, pentru ca riscul de a fi văzuți să fie mai mic.

Doamna Johansen dădu iar din cap.

— După ce-i lași în siguranță la Henrik, întoarce-te imediat acasă. Mergi pe unde e mai întuneric și pe drumul mai dosnic, înțelegi de ce. Când vei ajunge cu familia Rosen la barcă, eu voi fi deja plecat. Imediat ce duc grupul meu, trebuie să plec mai departe. Mai sunt și alte lucruri de făcut în noaptea asta.

Se întoarse spre Annemarie.

— Așa că-mi iau acum la revedere.

Annemarie se duse la el și-l îmbrățișă.

— Te vom revedea în curând? îl întrebă.

— Așa sper, răspunse Peter. Cât mai curând. Să nu mai crești, pentru că o să te faci mai înaltă decât mine, micuță Picioare-Lungi!

Annemarie zâmbi, însă replica lui Peter nu mai avea voioșia curată de altădată. Era doar un ecou slab al unor vremuri de mult apuse.

Peter o sărută pe Mama fără să-i spună nimic. Apoi ură mult noroc familiei Rosen și îi conduse pe ceilalți afară.

Mama, Annemarie şi soţii Rosen rămaseră tăcuţi. De afară răzbăteau mici zgomote, iar Mama ieşi repede să verifice. Se întoarse într-o clipă.

— Nu s-a-ntâmplat nimic, răspunse ea privirilor întrebătoare. S-a împiedicat domnul în vârstă, dar l-a ridicat Peter. Nu părea să se fi rănit. Sau poate e doar mândru, adăugă ea, zâmbind.

Iată un cuvânt neobişnuit: *mândrie*. Annemarie se uită la familia Rosen, cu hainele alea urâte pe ei, care le veneau rău, cu păturile zdrenţuite în braţe, cu feţele trase şi obosite. Îşi aducea aminte de vremurile fericite: doamna Rosen, cu părul frumos pieptănat şi acoperit, aprinzând lumânările duminica şi spunând rugăciunea străveche. Iar domnul Rosen stătea în scaunul cel mare din sufragerie, studiind cărţi groase, corectând lucrări, potrivindu-şi ochelarii pe nas, ridicând privirea din când în când şi plângându-se cu blândeţe de lipsa luminii. Şi-o amintea pe Ellen în piesa de teatru de la şcoală, mişcându-se plină de încredere pe scenă, cu gesturi ferme şi cu vocea limpede.

Toate aceste lucruri, altădată motive de mândrie – sfeşnicul, cărţile, mirajul teatrului – rămaseseră în urmă, la Copenhaga. Nu mai aveau nimic cu ei. Tot ce aveau acum erau hainele acelea străine care să le ţină de cald, mâncarea de la

ferma lui Henrik, puțină, cât să supraviețuiască, și poteca ascunsă care-i va duce în întuneric, prin pădure, spre libertate.

Annemarie își dădu seama, deși nu-i spusese nimeni, că unchiul Henrik avea să-i ducă cu barca pe mare spre Suedia. Cunoștea frica doamnei Rosen de mare – nesfârșită, adâncă și rece. Știa cât de teamă îi era lui Ellen de soldații cu arme și bocanci, care sigur erau pe urmele lor. Și știa cât se temeau cu toții de ce avea să-i aștepte.

Însă umerii lor erau la fel de drepți ca înainte: în clasă, pe scenă, la masa de duminică. Mai aveau, deci, surse de mândrie, nu lăsaseră chiar totul în urmă.

12
Unde e Mama?

Domnul Rosen se dezechilibră pe treapta șubredă care dădea în bucătărie. Soția îl prinse de braț și se redresă.

— E foarte întuneric, șopti Mama, când ajunseră în curte, cu păturile și pachetele cu mâncare în brațe, dar nu putem să aprindem nicio lumină. O iau eu înainte, cunosc drumul foarte bine, iar voi mă urmați. Încercați să nu vă împiedicați de rădăcinile copacilor. Mare atenție cum pășiți. Poteca nu e bătătorită. Și nu scoateți absolut niciun sunet, adăugă ea, deși nu era nevoie.

Și noaptea era foarte tăcută. O ușoară briză unduia vârfurile opacilor, iar de peste pajiște se auzeau valurile mării, un sunet neîntrerupt, așa cum fusese dintotdeauna. Însă nu se auzea niciun ciripit de pasăre. Vaca dormea liniștită în șopron, iar pisoiul era în dormitor, în brațele lui Kirsti.

Ici-colo se mai vedeau stelele care răzbăteau printre norii subțiri, însă luna nu se vedea. Stând în capul scării, pe Annemarie o trecu un fior.

— Vino, şopti Mama şi se îndepărtă de casă.

Domnul şi doamna Rosen se întoarseră şi o îmbrăţişară în tăcere pe Annemarie. Ellen rămase la urmă. Cele două fete se strânseră în braţe.

— O să mă-ntorc într-o zi, îi şopti Ellen cu voce hotărâtă. Îţi *promit*!

— Ştiu, răspunse Annemarie, ţinând-o strâns.

Mama şi familia Rosen dispărură. Annemarie rămase singură. Intră în casă şi începu să plângă. Apoi închise uşa în faţa nopţii.

Capacul coşciugului fu pus la loc. Încăperea era goală. Nu exista nici cel mai mic semn că preţ de câteva ore stătuseră nişte oameni acolo. Annemarie se şterse la ochi cu dosul palmei. Dădu la o parte draperiile negre şi deschise ferestrele, apoi se cuibări din nou în balansoar, încercând să se liniştească. Parcurse în minte traseul lor. Ştia şi ea poteca veche – nu atât de bine ca Mama, care o străbătuse aproape zi de zi în copilărie, alături de căţelul care ţopăia. Dar Annemarie o folosise adesea ca să ajungă în oraş şi să se întoarcă, şi-şi amintea bine cotiturile, copacii strâmbi cu rădăcinile noduroase ieşite în afară, care formau din loc în loc nişte ridicături, şi tufişurile dese mereu înflorite la începutul verii.

Trecea pe lângă ele în minte, simţind drumul în întuneric. „Le va lua jumătate de oră să ajungă acolo unde îi aşteaptă unchiul Henrik cu

barca", se gândi ea. Mama îi va lăsa acolo – va întârzia doar un minut, nicio secundă mai mult, ca să-i îmbrăţişeze – apoi se va întoarce acasă. Va merge mai repede când o să fie singură, fără să mai fie nevoie să-i aştepte ca ceilalţi, nefamiliarizaţi cu drumul, să bâjbâie prin întuneric. Mama va veni degrabă, păşind cu fermitate, şi se va întoarce la copii.

Ceasul din hol bătu o dată – era ora două şi jumătate dimineaţa. „Mama ar trebui să se întoarcă într-o oră", stabili Annemarie. Se balansă înainte şi înapoi în scaunul vechi. „Mama ar trebui să fie acasă pe la ora trei şi jumătate."

Se gândi la Papa, rămas singur în Copenhaga. Sigur şi el era treaz. Sigur îşi dorea să fi putut veni, dar ştia că trebuie să se comporte normal: a doua zi trebuia să se ducă până la chioşcul de ziare din colţul străzii şi apoi la birou. Sigur se temea pentru ei şi se uita încontinuu la ceas, sperând la vestea că familia Rosen e în siguranţă, că Mama şi fetele sunt la fermă, aşteptând o nouă zi în care soarele să pătrundă pe fereastra bucătăriei, în timp ce pe masă se afla terciul de ovăz cu smântână.

Annemarie ştia că le e mult mai greu celor care aşteaptă. E mai puţin periculos, dar frica e mult mai mare.

Căscă şi-şi legănă capul dintr-o parte într-alta. Într-un final adormi, dar somnul ei era la fel de firav ca norii de pe cer, şi înţesat cu vise care străluceau şi apoi se stingeau ca stelele.

O trezi lumina. Dar nu era încă dimineaţă. Era doar o mică geană de foc care anunţa răsăritul: o rază pală la orizont, un semn că undeva departe, spre est, unde Suedia încă era cufundată în somn, dimineaţa avea să vină în curând. Zorii se vor furişa de-a lungul câmpurilor şi ţărmurilor suedeze; apoi vor scălda în lumină mica Danemarcă şi va călători apoi spre Marea Nordului ca să trezească şi Norvegia.

Annemarie clipi derutată şi se ridică, amintindu-şi după câteva secunde unde se afla şi de ce. Însă ceva nu era în regulă – ce era cu lumina pală de la orizont? Trebuia să fie încă întuneric. Trebuia să fie încă noapte.

Se ridică anevoie, îşi întinse picioarele şi merse pe hol să se uite la ceas. Era trecut de ora patru.

Unde era Mama?

Poate se întorsese şi nu voise s-o trezească, aşa că se duse la culcare. Sigur aşa se întâmplase. Probabil Mama era epuizată; stătuse trează toată noaptea, făcuse un drum primejdios până la barcă şi se întorsese prin pădurea întunecată, vrând să ajungă repede şi să doarmă.

Annemarie urcă în grabă pe scara îngustă. Ușa dormitorului în care dormise Ellen era deschisă. Cele două paturi mici erau impecabil făcute, acoperite cu vechile cuverturi și nu dormea nimeni în ele.

Ușa de la dormitorul unchiului Henrik era de asemenea deschisă. Dar și patul lui era gol. Deși îngrijorată, Annemarie nu-și putu reține un mic zâmbet la vederea lucrurilor unchiului Henrik aruncate grămadă pe un scaun și a unei perechi de pantofi pline de mizerie din șopron, lăsată pe jos.

„Are nevoie de o nevastă", își spuse, imitând-o pe Mama.

Ușa de la celălalt dormitor, unde dormiseră Kirsti și Mama, era închisă. Încet, ca să nu le trezească, Annemarie o deschise un pic.

Pisoiul își ciuli urechile. Deschise larg ochii, înălță capul și căscă. Se eliberă din brațele lui Kirsti, se întinse și sări grațios pe podea și se îndreptă spre Annemarie. Se frecă de picioarele ei și începu să toarcă.

Kirsti oftă în somn și se întoarse pe cealaltă parte. Își întinse pe perna de alături brațul eliberat de căldura și mângâierea pisicii.

Nu mai era nimeni în patul cel mare.

Annemarie se îndreptă în fugă spre fereastra de unde se vedea poiana care dădea spre cărare. Afară abia dacă se luminase un pic, iar

ea încerca să distingă prin întuneric locul unde începea cărarea din pădure, sperând s-o vadă pe Mama venind iute spre casă.

O clipă mai târziu întrezări o formă. Ceva neclar, ceva ce nu se afla acolo cu o zi în urmă. O formă întunecată, ca un dâmb înceţoşat, chiar la începutul cărării. Annemarie mîji ochii, forţându-se să distingă, având nevoie să-şi dea seama, dar fără să vrea să-şi dea seama.

Forma se mişcă. Şi atunci înţelese. Era mama ei, întinsă pe jos.

13
Fugi cât poţi de repede!

Fără să facă gălăgie, ca să n-o trezească pe Kirsti, Annemarie se avântă pe scări şi ieşi pe uşa de la bucătărie. Călcă pe treapta şubredă şi se clătină un pic, dar îşi reveni şi dădu buzna spre locul unde zăcea întinsă Mama.

— Mama! strigă cu disperare. Mama!

— Sst, răspunse ea, ridicând capul. N-am nimic.

— Mama, ce este? Ce s-a-ntâmplat? o întrebă Annemarie, îngenunchind lângă ea.

Mama se ridică în şezut. Tremura de durere.

— N-am nimic, zău. Nu-ţi face griji. Familia Rosen e cu Henrik, ăsta e cel mai important lucru.

Încercă să zâmbească, deşi i se citea pe chip durerea şi îşi mușca necontenit buza, până când zâmbetul dispăru cu totul.

— Am ajuns acolo destul de repede, deşi era foarte întuneric şi lor le era greu, pentru că nu ştiau drumul. Henrik ne aştepta acolo, i-a luat

în barcă şi i-a dus în cabină şi într-o secundă s-au făcut nevăzuţi. Mi-a zis că ceilalţi ajunseseră deja. Şi Peter a ajuns cu bine acolo. Aşa că am pornit degrabă spre casă. Ardeam de nerăbdare să ajung la voi. Trebuia să fiu mai atentă.

Vorbea încet încercând să-şi cureţe mâinile de iarbă şi noroi.

— Îţi vine să crezi? Aproape că ajunsesem, hai să zic că eram la jumătatea drumului, când, deodată, m-am împiedicat de rădăcina unui copac şi am căzut. Of, sunt atât de neîndemânatică, zise mustrându-se. Cred că mi-am scrântit glezna, Annemarie. Slavă Domnului că nu e ceva mai rău. Glezna se vindecă. Şi sunt acasă, iar familia Rosen e cu Henrik. Trebuia să mă fi văzut, zise ea strâmbându-se. S-o fi văzut pe mama ta târându-se centimetru cu centimetru. Cred că arătam ca o beţivă!

Se agăţă de braţul lui Annemarie.

— Uite, lasă-mă să mă sprijin de tine. Dacă mă susţii din partea asta, pot ajunge până acasă. Doamne, ce prostuţă şi neîndemânatică sunt! Stai să-mi pun braţul după umerii tăi. Eşti o fetiţă bună, puternică şi curajoasă. Hai, încet. Aşa.

Era palidă de durere. Annemarie îşi dădea seama de asta chiar şi în lumina slabă dinaintea zorilor. Mergea şontâc spre casă, lăsându-şi greutatea pe umerii fetei, poticnindu-se din când în când.

— După ce o să intrăm în casă, o să beau o cană de ceai şi apoi chemăm doctorul. Îi spun că am căzut pe scări. Va trebui să mă ajuţi să mă curăţ de iarbă şi de frunze. Hai să ne odihnim un pic.

Odată ajunse acasă, Mama se prăbuşi pe trepte. Trase puternic aer în piept de câteva ori.

Annemarie se aşeză lângă ea, ţinând-o de mână.

— Mama, am fost atât de îngrijorată când am văzut că nu te mai întorci!

— Ştiam c-o să fii, răspunse. Când mă târam pe drum, mă gândeam că o să-ţi faci griji. Dar acum sunt aici cu tine, în siguranţă. Totul e-n regulă. Cât e ceasul?

— Vreo patru şi jumătate sau cam aşa.

— Vor porni în curând.

Mama întoarse capul şi privi pe deasupra pajiştii, spre mare şi spre cerul de deasupra. Nu era nici urmă de stea. Doar cerul argintiu şi pal, cu firicele rozalii.

— În curând vor fi şi ei în siguranţă.

Annemarie se mai linişti. Strânse mâna Mamei şi se uită la glezna rănită şi umflată.

— Mama, ce-i asta? întrebă deodată, întinzându-se spre capul treptelor.

Mama privi şi i se tăie respiraţia.

— O, Doamne!

Annemarie ridică obiectul și atunci îl recunoscu. Știa ce era. Era pachetul pe care i-l dăduse Peter domnului Rosen.

— Mai știi când a alunecat domnul Rosen pe treapta asta? Probabil că i-a căzut din buzunar. Trebuie să-l păstrăm și să i-l dăm înapoi lui Peter.

Annemarie i-l întinse mamei sale.

— Tu știi ce-i aici?

Mama nu-i răspunse. I se citea durerea pe chip. Se uită la cărare și apoi la gleznă.

— E ceva important, nu-i așa, Mama? Era pentru unchiul Henrik. Îmi aduc aminte că Peter i-a zis că e foarte important. L-am auzit când vorbea cu domnul Rosen.

Mama ei încercă să se ridice, dar se prăbuși înapoi pe trepte, gemând de durere.

— Dumnezeule, zise din nou încetișor. Mă tem că totul a fost în zadar.

— Îl duc eu, zise Annemarie luând pachetul din mâna Mamei. Cunosc drumul și aproape s-a luminat. Pot să merg repede ca vântul.

Mama vorbi repede și încordat.

— Du-te în bucătărie și ia coșulețul de pe masă. Fugi, fugi! Pune în el un măr și niște brânză. Și pune pachetul dedesubt. Ai înțeles? *Grăbește-te*!

Annemarie făcu îndată cum i se spuse: coșul și pachetul la fund. Îl acoperi cu un șervețel. Apoi niște brânză. Un măr. Aruncă o privire

prin bucătărie, văzu o bucată de pâine şi o puse în coş. Era plin. Merse cu el la Mama.

— Trebuie să alergi până la barcă. Dacă te opreşte cineva...

— Cine să mă oprească?

— Annemarie, trebuie să înţelegi că e foarte periculos. Dacă te vede vreun soldat, dacă te opreşte cineva, trebuie să te prefaci că eşti doar o fetiţă. O fetiţă prostuţă şi neştiutoare care duce de-ale gurii unui pescar, un unchi neîndemânatic care şi-a uitat pâinea şi brânza.

— Mama, *ce* e la fundul coşului?

Însă femeia nu-i răspunse nici de astă dată.

— Fugi, îi zise. Du-te acum. Şi *fugi*! Fugi cât poţi de repede!

Annemarie îşi sărută în fugă mama, înşfăcă din poala ei coşul şi începu să alerge spre poteca din pădure.

14
Pe cărarea întunecată

Abia atunci, când păşi pe cărarea din pădure, îşi dădu seama cât de frig era dimineaţa. Mai înainte doar privise şi-i ajutase pe ceilalţi să-şi ia pulovere, haine şi jachete. Şi scrutase cu atenţie noaptea, urmărindu-i cum pornesc încet, înfofoliţi şi cu păturile pe braţe.

Însă ea avea doar un pulover subţire peste o rochie de bumbac. Chiar dacă în câteva ore ziua de octombrie avea să fie încălzită de razele soarelui, atunci vremea era gri, răcoroasă şi umedă. Tremura.

Cărarea cotea, iar poiana, casa de sub cerul palid, pajiştea luminoasă rămâneau în spate, ascunse ochiului. În faţă îi apărea numai pădurea scăldată în beznă. Sub tălpi i se derula invizibil drumul, presărat cu rădăcini groase, ascunse sub frunzele căzute. Simţea sub tălpi calea şi se străduia să nu se împiedice.

Mânerul coşului de paie i se freca de braţ prin pulover. Îl mută şi încercă să fugă.

Își aminti de povestea pe care i-o spusese adesea lui Kirsti după ce se cuibăreau seara în pat.

„A fost odată ca niciodată o fetiță", își zicea încet, „care avea o pelerină roșie, cusută special pentru ea de mama ei. O purta atât de des, încât toată lume o poreclise Scufița-Roșie."

Kirsti o întrerupea întotdeauna când ajungea în punctul ăsta. „De ce îi ziceau Scufița-Roșie?" întreba ea. „De ce nu-i ziceau pur și simplu Pelerina-Roșie?"

„Pentru că avea o glugă pe care și-o punea pe cap. Avea bucle frumoase, ca tine, Kirsti. Poate într-o zi o să-ți facă și ție Mama o pelerină cu o scufie care să-ți acopere buclele și să-ți țină de cald. Și nu mă mai întrerupe din minut în minut."

Înaintând în întuneric, Annemarie oftă amintindu-și cum Kirsti întrerupe fiecare poveste ca să pună întrebări. De cele mai multe nu voia decât să lungească povestea.

Povestea continua.

„Într-o zi, mama îi spuse fetiței: *Vreau să-i duci bunicii coșul ăsta cu merinde. E bolnavă și nu se poate ridica din pat. Vino să-ți leg pelerina roșie.*"

„Bunica ei locuia în adâncul pădurii, nu-i așa?" întreba Kirsti. „În pădurea plină de pericole, unde trăiesc lupii."

Annemarie auzi un zgomot slab – o veveriţă sau un iepure care alerga prin apropiere. Se opri, rămase nemişcată pe cărare şi zâmbi din nou. Kirsti s-ar fi speriat. Ar fi luat-o de mână şi ar fi zis: „Un lup!“, însă Annemarie ştia că pădurea ei nu era ca pădurea din poveste. În pădurea prin care mergea ea nu erau nici lupi, nici urşi, nici tigri, niciun animal din imaginaţia bogată a lui Kirsti. Începu să mărească iar pasul.

Totuşi, pădurea era foarte întunecată. Annemarie nu mai făcuse drumul acela pe întuneric. Îi zisese mamei sale că va fugi. Şi încercă să alerge.

Ajunse la o cotitură. Cunoştea curba foarte bine, dar în beznă părea diferită. Dacă ar fi luat-o la stânga, ar fi ajuns pe drumul mare, care era mai luminat, mai lat şi mai circulat. Dar şi mai primejdios. Risca s-o vadă cineva. La acea oră din zori, ar fi putut fi şi alţi pescari care se grăbeau să ajungă la barcă şi să înceapă o nouă zi pe mare. Şi ar fi putut fi şi soldaţi.

Coti la dreapta şi se adânci mai mult în pădure. De asta fusese nevoie ca Mama şi Peter să-i ghideze pe soţii Rosen şi pe ceilalţi care nu cunoşteau locul. Dacă ar fi cotit greşit, ar fi dat de pericol.

„Şi aşa porni Scufiţa-Roşie degrabă cu coşul cu merinde prin pădure. Era o dimineaţă minunată,

păsările ciripeau, şi Scufiţa-Roşie cânta în timp ce mergea."

Câteodată, când îi spunea povestea lui Kirsti, schimba partea asta. Uneori ploua sau chiar ningea în pădure. Alteori era seară, cu umbre alungite şi înfricoşătoare, iar Kirsti, ascultând, se cuibărea mai mult şi se încolăcea în jurul lui Annemarie. Însă de data asta, spunând povestea pentru ea însăşi, îşi dorea să fie soare şi să cânte păsările.

Acolo, cărarea se lăţea şi se netezea. Pădurea se deschidea într-o parte, iar cărarea cotea spre un luminiş pe marginea mării. Pe acolo putea să alerge, aşa că porni în viteză. Pe timp de zi, erau vaci pe pajişte, iar în după-amiezile de vară, Annemarie se oprea mereu lângă gard şi întindea pumnii plini de iarbă, pe care vacile curioase o prindeau cu limba lor aspră.

Mama povestise că şi ea se oprea acolo pe când era copil, în drum spre şcoală. Câinele ei, Fidel, se strecura pe sub gard şi alerga pe pajişte, lătrând voios, încercând să ia la goană vacile, care îl ignorau întotdeauna.

Dar atunci, pajiştea era goală şi fără culoare în lumina slabă. Auzea marea învolburată, iar spre est, înspre Suedia, se iveau zorii. Fugea cât de repede putea, cercetând cu privirea înainte locul unde cărarea va reintra în pădure, unde se mai întindea un pic, înainte de a da înspre oraş.

Ajunse. Tufişurile crescuseră atât de mult, încât îi era greu să distingă cărarea. Dar văzu intrarea, lângă tufa înaltă de afine. Se oprise de atâtea ori acolo, la sfârşitul verii, să culeagă afine dulci! Când se întoarceau acasă, mâinile şi gura îi erau albastre, iar mama râdea mereu de ea.

Se făcuse din nou beznă – copacii şi tufişurile o înconjurau din toate părţile. Era nevoită să înainteze încet, deşi se străduia să fugă.

Gândul lui Annemarie alergă spre mama ei – la glezna foarte umflată, la faţa crispată de durere. Spera ca Mama să fi chemat deja doctorul. Medicul locului era un domn în vârstă, direct şi practic, dar cu o privire blândă. Venise la casa de la ţară de mai multe ori verile trecute, maşina lui rablagită rulând zgomotos pe drumul neasfaltat. Odată, venise pentru Kirsti, încă bebeluş, care era bolnavă şi plângea pentru că o durea o ureche. Venise şi când Lise se stropise cu untură încinsă şi se arsese la mână, în timp ce pregătea micul dejun.

Cărarea se bifurca din nou, iar Annemarie coti. Dacă o lua spre stânga, ajungea direct în sat. Pe acolo veniseră după ce coborâseră din tren, şi era drumul pe care Mama se ducea la şcoală când era mică. Dar ea o luă la dreapta, pe drumul care ducea spre port, unde erau ancorate bărcile pescarilor. Mersese şi pe acest drum de multe ori înainte, uneori, când se apropia

seara, să se uite după *Ingeborg*, barca unchiului Henrik, printre multe altele care se întorceau în port, şi să-i privească pe el şi pe ceilalţi pescari descărcând prada zilei – heringul alunecos şi lucios care încă mişca.

Chiar şi atunci, când bărcile erau în port fără peşte, pregătite să iasă în larg la pescuit, se simţea mirosul uleios şi sărat de hering, care persista veşnic în aerul locului.

Nu mai avea mult de mers şi începuse să se lumineze. Alerga aproape la fel de repede cum alergase la şcoală, la întrecerea de vineri. Aproape la fel de repede cum alergase pe trotuar în Copenhaga, în ziua în care o oprise soldatul strigând *Halte*.

Annemarie reluă în minte povestea. „Deodată, mergând prin pădure, Scufiţa-Roşie auzi un sunet. Auzi un foşnet venind din tufişuri."

„Un lup", ar fi zis Kirsti, tremurând de încântare, dar şi de frică. „Ştiu că e un lup!"

Annemarie încerca întotdeauna să lungească partea asta de poveste, să crească suspansul şi s-o facă pe Kirsti să tremure de nerăbdare.

„Nu ştia *ce* e. Se opri pe cărare şi ascultă. Ceva o urmărea din tufişuri. Scufiţa-Roşie era foarte, foarte, *foarte* speriată."

Aici s-ar fi oprit, ar fi tăcut pentru o clipă şi ar fi observat cum Kirsti, întinsă lângă ea, îşi ţine respiraţia.

„Apoi", ar relua Annemarie, pe un ton jos și plin de groază, „auzi *un mârâit*".

Annemarie se opri brusc și rămase nemișcată. În față se vedea o cotitură. Știa că dacă trece de ea, va vedea marea. Ar lăsa pădurea în spate, iar în față ar avea portul, docul și nenumăratele bărci ale pescarilor. În curând, locul va deveni zgomotos – motoarele bărcilor, strigătele pescarilor, vaietele pescărușilor.

Dar ea auzise altceva. Auzise tufișurile din față foșnind. Auzise pași. Auzise și un mârâit, și era sigură că nu-și imaginase.

Făcuse cu prudență un pas în față. Și încă unul. Se apropie de cotitură, dar zgomotele încă se auzeau.

Apoi apărură în fața ei. Patru soldați înarmați. Cu ei, ținuți strâns în lesă, erau și doi câini mari. Ochii le sclipeau și mârâiau.

15
Câinii mei simt miros de carne!

Inima începu să-i bată cu putere. Annemarie își aminti ce-i zisese Mama: „Dacă te oprește cineva, te prefaci că ești doar o fetiță mică și prostuță."

Se uită la soldați. Își aminti cât de înfricoșată se uitase la ceilalți soldați care o opriseră pe stradă.

Lui Kirsti nu-i fusese frică. Kirsti fusese doar o fetiță mică și proastă, pe care atunci o iritase faptul că soldatul îi atinsese părul. Nu sesiza pericolul, iar pe soldat îl amuzase.

Annemarie încercă din toată ființa să se comporte așa cum ar face-o Kirsti.

— Bună dimineața, le zise ea prudentă.

Soldații o examinară din cap până-n picioare fără să spună nimic. Cei doi câini încordați stăteau în alertă, iar soldații care țineau lesele purtau mănuși groase.

— Ce cauți pe-aici? o întrebă unul dintre ei.

Annemarie le arătă coşul cu bucata de pâine la vedere.

— Unchiul Henrik şi-a uitat prânzul şi trebuie să i-l duc. E pescar.

Soldaţii cercetară prin jur. Se uitară în spatele fetei şi examinară tufişurile de ambele părţi.

— Eşti singură?

— Da, răspunse Annemarie, dând din cap.

Un câine mârâi, iar ea observă că amândoi se uitau la coş.

Unul dintre soldaţi făcu un pas înainte. Celălalt şi cei doi care ţineau lesele rămaseră pe loc.

— Ai plecat înainte de venirea zorilor doar ca să-i duci prânzul? De ce nu mănâncă peşte?

Ce ar răspunde Kirsti?

Annemarie încercă să chicotească aşa cum face sora ei.

— Unchiului Henrik nici măcar nu-i *place* peştele, zise râzând. Zice că toată ziua vede numai peşte şi toată ziua *miroase* numai peşte. Oricum nu l-ar mânca crud! zise strâmbându-se. Bine, cred că ar mânca şi-aşa dacă ar muri de foame. Dar el mănâncă mereu pâine cu brânză la prânz.

„Aşa, pălăvrăgeşte în continuare, cum ar face Kirsti", îşi zise ea. „O fetiţă prostuţă."

— Mie-mi place peştele, continuă Annemarie. Îmi place cum îl găteşte mama. Uneori îl tăvăleşte prin pesmet şi...

Soldatul se întinse şi luă pâinea crocantă din coş. Se uită la ea cu atenţie. Apoi o rupse în jumătate, trăgând de colţuri.

Ştia că asta ar fi înfuriat-o pe Kirsti.

— *Nu!* zise furioasă. E a unchiului Henrik! Făcută de mama mea!

Soldatul o ignoră. Aruncă cele două jumătăţi de pâine câinilor. Pâinea dispăru într-o secundă, înfulecată de gurile lacome ale câinilor.

— Ai văzut pe cineva în pădure?

Soldatul îi adresă întrebarea aproape lătrând.

— Nu, doar pe voi, răspunse Annemarie privindu-l fix. La urma urmei, ce faceţi în pădure? O să întârzii. Barca unchiului Henrik o să plece până ajung eu cu prânzul. Sau ce-a mai *rămas* din el.

Soldatul luă felia de brânză. O întoarse pe ambele părţi. Se întoarse la ceilalţi soldaţi din spate şi îi întrebă ceva în limba lor.

Unul dintre ei răspunse „*Nein*" pe un ton plictisit. Annemarie recunoscu acel cuvânt: bărbatul zisese „Nu". Se gândi că-l întrebase: „Vrei asta?" sau poate „Să dau şi asta la câini?".

Soldatul ţinea în continuare brânza. O tot arunca dintr-o mână-ntr-alta.

Annemarie oftă iritată.

— Acum pot să plec, vă rog? întrebă pierzându-şi răbdarea.

Soldatul luă mărul din coş. Observă petele maronii, iar pe faţa lui se putea citi dezgustul.

— Fără carne? întrebă, uitându-se la coș și la șervețelul așezat pe fundul lui.

Annemarie îi aruncă o privire plină de reproș.

— Știți că nu avem niciun pic de carne, zise cu obrăznicie. Armata voastră ne mănâncă toată carnea.

„Te implor, te implor, nu ridica șervetul", își zise.

Soldatul râse. Lăsă mărul maroniu să cadă. Unul dintre câini se întinse către el, smucindu-se în lesă, adulmecă mărul și se trase înapoi. Însă cei doi se uitau în continuare fix spre coș, cu urechile ciulite și cu gurile deschise. Li se prelingea salivă pe gingiile rozalii.

— Câinii simt miros de carne, zise soldatul.

— Simt mirosul veverițelor din pădure, răspunse Annemarie. Ar trebui să-i duceți să vâneze.

Soldatul se aplecă în față ținând brânza într-o mână, ca și cum ar fi vrut să o pună înapoi în coș. Însă nu făcu asta. În schimb, trase la o parte șervetul înflorat.

Annemarie îngheță.

— Prânzul unchiului tău e cam sărac, zise soldatul disprețuitor, învelind brânza în șervet. Parc-ar fi femeie, adăugă, batjocoritor.

Apoi privirea i se fixă pe coș. Întinse brânza și șervetul soldatului de lângă el.

— Ce-i aia? Chestia aia de pe fundul coșului, întrebă pe un alt ton, mai încordat.

Ce-ar face Kirsti acum? Annemarie bătu din picior. Dintr-odată, fără să se aştepte, începu să plângă.

— Nu ştiu, spuse cu o voce înăbuşită. Mama o să se supere rău de tot că m-aţi oprit şi că din cauza voastră am întârziat. Şi aţi distrus tot prânzul unchiului Henrik, aşa că *şi el* o să se supere pe mine!

Câinii scheunau şi se agitau în lesă, adulmecând coşul. Unul dintre ceilalţi trei soldaţi mormăi ceva în germană.

Soldatul scoase pachetul.

— De ce era ascuns cu atâta grijă? izbucni el.

Annemarie se şterse la ochi cu mâneca puloverului.

— Nu e ascuns, nu mai mult decât era şerveţelul. Nu ştiu ce e.

Şi îşi dădu seama că nu mintea. Chiar nu ştia ce era în pachet.

Soldatul sfâşie hârtia, în timp ce câinii se agitau alături, trăgeau în lesă şi mârâiau. Pe sub blana scurtă şi lucioasă li se vedeau muşchii încordaţi.

Se uită în coş, apoi la Annemarie.

— Nu mai plânge, fată proastă ce eşti, zise aspru. Netoata de maică-ta i-a trimis lu' unchitău o batistă. În Germania, femeile au lucruri mai bune de făcut. Nu stau acasă cosând batiste pentru bărbaţii lor.

Făcu un gest cu materialul alb, împăturit şi râse scurt şi tăios.

— Cel puţin nu a brodat flori pe ea.

Azvârli batista pe jos, încă pe jumătate împachetată în hârtie, şi pânza căzu lângă măr. Câinii se năpustiră, adulmecară cu lăcomie, apoi se lăsară păgubaşi, dezamăgiţi din nou.

— Du-te, îi zise soldatul, aruncând brânza şi batista înapoi în coş. Du-te la unchi-tău şi spune-i ce s-au mai bucurat câinii germani de pâinea lui.

Soldaţii trecură pe lângă ea. Unul dintre ei râse şi începură să-şi vorbească pe limba lor. În câteva secunde dispărură pe cărare, în direcţia din care tocmai venise Annemarie.

Ridică în grabă mărul şi pachetul deschis cu batista albă în el. Le puse în coş şi porni în fugă spre port. Cerul era luminat de soarele de dimineaţă. Se auzeau deja motoarele câtorva bărci.

Ingeborg încă nu plecase, era tot la doc, iar unchiul Henrik stătea cu părul în vânt şi luminos, îngenuncheat lângă plase. Annemarie îl strigă. Henrik ieşi pe mal şi se îngrijoră când o recunoscu pe doc.

Îi întinse coşul.

— Ţi-a trimis Mama prânzul, zise cu voce tremurată. M-au oprit soldaţii şi ţi-au luat pâinea.

Nu îndrăzni să-i spună mai mult.

Henrik se uită degrabă în coş. Îi observă privirea uşurată după ce văzu că pachetul era acolo, chiar dacă era sfâşiat.

— Îţi mulţumesc, zise, iar uşurarea i se simţea în glas.

Annemarie aruncă o privire rapidă la bărcuţa bine cunoscută. Vedea pe unde se ajungea în cabina goală. Nici urmă de soţii Rosen sau de ceilalţi. Unchiul Henrik îi urmări privirea uimită.

— Totul e-n regulă, zise blând. Nu-ţi face griji. Totul e-n regulă. Nu eram foarte sigur, dar acum – şi aruncă o privire coşului pe care-l ţinea în mână – datorită ţie, Annemarie, totul e-n regulă. Acum fugi acasă şi spune-i mamei tale să nu-şi facă griji. Ne vedem acasă diseară.

Apoi zâmbi.

— Şi zici că mi-au luat pâinea? Sper să se înece cu ea.

16
Îţi spun numai o parte

— Biata Zambilica! exclamă râzând unchiul Henrik după masa de seară. Era deja destul de grav că urma s-o mulgă mama ta după toţi anii trăiţi la oraş. Dar s-o mulgă Annemarie! Şi încă pentru prima dată! Mă mir că nu te-a lovit.

Râse şi Mama. Stătea comod într-un scaun pe care-l luase unchiul Henrik din sufragerie şi-l dusese în bucătărie. Ţinea piciorul pe un taburet şi era înfăşurat până la genunchi într-o cârpă albă, curată.

Annemarie nu se supără. Chiar fusese amuzant. La întoarcere, alergase pe drumul mare ca să-i ocolească pe soldaţi, în caz că mai erau în pădure. Nu mai era în niciun pericol, nu mai ducea nimic în mână. Când ajunse acasă, Mama şi Kirsti erau plecate. Găsi un bilet scris în grabă de Mama, în care îi spunea că o duce doctorul cu maşina lui la spital şi că se întorc repede.

Însă auzind mugetele Zambilicăi, uitată în şopron, Annemarie ieşi din casă cu găleata pentru

lapte. Se străduise să nu bage în seamă gemetele nemulţumite ale vacii, care lovea cu capul, şi se concentră pe mişcările ferme, ritmice pe care şi le aminti de la unchiul Henrik. Şi aşa ajunse Annemarie să mulgă vaca.

— Şi eu aş fi putut s-o fac, spuse Kirsti, nu trebuie decât să tragi şi iese laptele. Aş fi putut s-o fac foarte uşor.

Annemarie dădu ochii peste cap. „Aş vrea să te văd", se gândi.

— Când se-ntoarce Ellen? întrebă Kirsti, uitând de vacă într-o secundă. A zis că o să-mi facă o rochie pentru păpuşă.

— O să te ajutăm eu şi Annemarie să faci rochia, zise Mama. Ellen a trebuit să meargă cu părinţii ei. Nu-i aşa că a fost o surpriză frumoasă când au venit aseară s-o ia?

— Trebuia să mă trezească şi să-mi spună „Pa", bombăni Kirsti, ducând o lingură imaginară la gura colorată a păpuşii proptite de scaunul de lângă ea.

— Annemarie, interveni unchiul Henrik, ridicându-se de la masă şi împingând scaunul mai în spate, dacă vii acum cu mine în şopron, o să te învăţ cum se mulge vaca. Dar mai întâi spală-te pe mâini.

— Vin şi eu, zise Kirsti.

— Tu nu, nu te duci acum, se împotrivi Mama. Am nevoie de tine aici, cum nu pot să mă

deplasez prea uşor. Va trebui să fii sora mea medicală.

Kirsti ezită, nefiind sigură dacă să se împotrivească sau nu.

— Când o să mă fac mare, zise într-un final, o să fiu soră medicală, n-o să mulg vaci. Aşa că rămân aici să am grijă de Mama.

Urmată, ca de obicei, de puiul de pisică, Annemarie se duse cu unchiul Henrik în şopron, păşind prin ploaia fină şi ceţoasă. I se păru că Zambilica dădu fericită din cap la vederea lui Henrik – avea să fie pe mâini bune de data asta.

Annemarie se aşeză pe grămada de fân şi se uită la Henrik cum mulge vaca. Dar se gândea la altceva în acel timp.

— Unchiule, unde sunt doamna şi domnul Rosen şi ceilalţi? întrebă. Credeam că-i duci în Suedia cu barca, dar nu erau acolo.

— Ba erau acolo, îi răspunse, aplecându-se spre vacă. N-ar trebui să-ţi spun asta. Mai ştii că ţi-am spus că eşti mai în siguranţă dacă nu ştii.

Dar Henrik continuă, în timp ce mulgea vaca ferm.

— Îţi spun numai o parte, pentru că eşti o fetiţă foarte curajoasă.

— Curajoasă? repetă Annemarie cu surprindere. Nu-i adevărat, mi-a fost foarte frică.

— Ţi-ai riscat viaţa.

— Dar nici nu m-am gândit la asta! Eu mă gândeam doar că...

Henrik o întrerupse zâmbind.

— Chiar asta înseamnă *curajul* – să nu te gândeşti la pericole, ci numai la ce trebuie să faci. Sigur că ţi-a fost frică. Şi mie mi-a fost azi. Însă te-ai concentrat pe ce aveai de făcut. La fel şi eu. Hai să-ţi zic de familia Rosen. Sunt mai mulţi pescari care şi-au făcut nişte locuri secrete în bărci. Dedesubt. Nu trebuie decât să ridic punţile în anumite locuri şi e loc suficient unde se pot ascunde câţiva oameni. Peter şi alţii care fac parte din Rezistenţă aduc oamenii la mine şi la alţi pescari. Sunt câţiva oameni care îi ajută să se ascundă şi îi duc departe de Gilleleje.

Annemarie era uluită.

— Peter face parte din Rezistenţă? Bineînţeles, cum de nu mi-am dat seama! Le aduce Mamei şi lui Papa ziarul interzis, *De Frie Danske*. Şi e mereu pe fugă. Trebuia să-mi fi dat seama şi singură!

— E un tânăr foarte, foarte curajos, zise unchiul Henrik. Cu toţii sunt.

Annemarie se încruntă când îşi aminti barca goală pe care o văzuse de dimineaţă.

— Familia Rosen şi ceilalţi erau acolo, dedesubt, când am adus eu coşul?

Unchiul Henrik dădu din cap.

— Dar nu se auzea nimic, zise Annemarie.

— Sigur că nu. Trebuiau să rămână într-o liniște desăvârșită mai multe ore. Bebelușului i-a fost administrat un medicament ca să nu plângă.

— Ei au auzit când am vorbit cu tine?

— Da. Prietena ta, Ellen, mi-a zis pe urmă că te-au auzit. Şi i-au auzit şi pe soldaţii care au venit să cerceteze barca.

Annemarie făcu ochii mari.

— Au venit acolo soldaţii? Credeam că au luat-o în partea cealaltă după ce m-au oprit pe mine.

— Sunt mulţi soldaţi în Gilleleje şi de-a lungul coastei. Verifică toate bărcile. Ştiu că evreii fug, dar nu ştiu exact cum o fac şi rareori îi prind. Ascunzişurile sunt foarte bine camuflate şi de multe ori facem grămezi de peşti morţi pe punte. Nu le place deloc să-şi murdărească bocancii lucioşi.

Îşi întoarse privirea spre ea şi-i zâmbi.

Annemarie îşi aminti de bocancii lucioşi care se proptiseră în faţa ei pe cărarea întunecată.

— Unchiule Henrik, sunt sigură că ai dreptate când spui că n-ar trebui să ştiu chiar totul. Dar, te rog, vrei să-mi spui ce era cu batista? Ştiu că pachetul era important, de-aia am alergat prin pădure ca să ţi-l aduc. Numai că eu mă gândeam că era vorba de o hartă. De ce era aşa importantă batista?

Henrik puse deoparte găleata plină şi începu să şteargă ugerul vacii cu o cârpă udă.

— Annemarie, sunt foarte puţini oameni care ştiu despre asta, îi zise cu o privire serioasă, iar soldaţii sunt atât de furioşi că unii evrei reuşesc să scape şi că nu-i depistează, că au început să se folosească şi de câini dresaţi.

— Soldaţii care m-au oprit pe cărare aveau câini!

Unchiul Henrik dădu din cap.

— Câinii sunt dresaţi să adulmece şi să-i găsească pe cei care stau ascunşi. Chiar ieri s-a întâmplat cu două bărci. Câinii ăia nenorociţi simt mirosul de om cu tot peştele mort de pe punte. Eram cu toţii extrem de îngrijoraţi. Credeam că s-a terminat cu fuga în Suedia cu barca. Dar Peter s-a dus şi le-a prezentat problema unor oameni de ştiinţă şi unor doctori. Câteva minţi excepţionale s-au concentrat zi şi noapte ca să vină cu o soluţie. Şi au creat un medicament special. Nu ştiu ce anume este, dar era în batistă. Îi atrage pe câini, dar când aceştia îl adulmecă, îşi pierd simţul mirosului. Închipuie-ţi!

Annemarie îşi aminti cum se năpustiseră câinii asupra batistei – o mirosiseră şi apoi plecaseră.

— Dar acum, datorită lui Peter, proprietarii tuturor bărcilor vor avea o astfel de batistă. Când soldaţii vor intra în barcă, noi vom scoate pur

şi simplu batistele din buzunar. Probabil că soldaţii germani vor crede că suntem foarte răciţi cu toţii! Câinii vor adulmeca, vor mirosi batistele noastre, apoi vor da câteva târcoale, fără să găsească nimic. Nu vor mai simţi niciun miros.

— Au venit cu câinii azi-dimineaţă?

— Da. La nici douăzeci de minute după ce ai plecat tu. Tocmai voiam să pornesc când au apărut soldaţii şi mi-au ordonat să stau. Au urcat în barcă, au căutat, dar n-au găsit nimic. Desigur, atunci aveam deja batista. Dacă n-aş fi avut-o...

Vocea lui se stinse şi nu termină fraza. Nici nu era nevoie.

Dacă n-ar fi găsit pachetul pe care îl scăpase domnul Rosen. Dacă n-ar fi fugit prin pădure. Dacă soldaţii i-ar fi luat coşul. Dacă nu ar fi ajuns în timp util la barcă. Toate aceste „dacă" i se învârteau prin minte lui Annemarie.

— Acum sunt în Suedia, în siguranţă? îl întrebă. Eşti sigur?

Unchiul Henrik se ridică şi o mângâie pe Zambilica pe cap.

— I-am văzut la mal. Îi aşteptau nişte oameni ca să-i ducă la adăpost. Sunt în siguranţă acolo.

— Dar dacă naziştii vor invada şi Suedia? O să trebuiască să fugă din nou?

— N-o să se-ntâmple asta. Din anumite motive, naziştii nu vor să se atingă de Suedia. E foarte complicat.

Annemarie se gândi la prietenii ei, imaginându-şi cum stătuseră ascunşi sub puntea bărcii *Ingeborg*.

— Cred că a fost îngrozitor pentru ei să stea acolo atâtea ore, murmură ea. Era întuneric în ascunzătoare?

— Întuneric, frig şi foarte înghesuit. Iar doamna Rosen a avut rău de mare, deşi nu au stat pe apă foarte mult timp. Distanţa e mică, tu ştii. Dar sunt nişte oameni curajoşi. Nimic nu mai conta odată ajunşi la ţărm. Aerul Suediei era curat şi răcoros; bătea vântul. Când ne luam la revedere, începea să se trezească şi bebeluşul.

— Mă întreb dacă o voi mai vedea vreodată pe Ellen, zise Annemarie pe un ton trist.

— O vei vedea, micuţo, răspunse unchiul Henrik. I-ai salvat viaţa. Într-o zi o să vă reîntâlniţi. Într-o zi se va sfârşi războiul. Ca toate războaiele. Ei, ce zici? adăugă întinzându-se. Asta da lecţie de muls vaca, nu?

— Unchiule! strigă Annemarie şi începu să râdă. Ia uite! Zeul fulgerului a căzut în găleata cu lapte!

17
În tot acest timp

Războiul avea să se termine. Aşa spusese unchiul Henrik şi era adevărat. Războiul se încheie doi ani mai târziu. Annemarie avea doisprezece ani.

La începutul acelei seri de mai, clopotele răsunară în toată Copenhaga. Peste tot fusese ancorat steagul danez. Oamenii stăteau în stradă şi intonau, cu lacrimi în ochi, imnul naţional.

Annemarie stătea pe balcon cu părinţii şi sora ei şi privea afară. În susul şi-n josul străzii şi pe tot trotuarul de vizavi se vedeau steaguri la aproape toate ferestrele. Ştia că multe dintre apartamentele acelea erau goale. Timp de aproape doi ani, vecinii udaseră plantele, şterseră praful şi curăţaseră sfeşnicele pentru evreii care fugiseră. Mama ei făcuse şi ea asta pentru familia Rosen.

— Pentru asta sunt prietenii, zise Mama.

Vecinii intrară în apartamentele goale, în aşteptare, deschiseră ferestrele şi atârnară simbolul libertăţii.

În acea seară, ochii doamnei Johansen erau plini de lacrimi. Kirsti cânta şi flutura un steguleţ. Ochii albaştri îi străluceau. Până şi ea se făcuse mai mare. Nu mai era o fetiţă vorbăreaţă, fără nicio grijă. Era mai înaltă, mai serioasă şi foarte slabă. Semăna cu Lise în pozele din albumul cel vechi, făcute când avea şapte ani.

Peter Neilsen murise. Era o amintire dureroasă într-o zi atât de plină de bucurie în toată Danemarca. Dar Annemarie se forţa să se gândească la băiatul roşcat, care aproape îi devenise frate, şi la ziua în care primiseră vestea zdrobitoare cum că Peter fusese prins şi executat de germani în piaţa publică la Ryvangen, în Copenhaga.

Peter le trimisese o scrisoare din închisoare cu o seară înainte să fie împuşcat. Le spunea că îi iubeşte, că nu se teme şi că e mândru că făcuse tot ce fusese cu putinţă pentru ţara lui şi pentru ca oamenii să fie liberi. În scrisoare cerea să fie înmormântat lângă Lise.

Nici măcar de atâta lucru nu avu parte Peter. Naziştii nu voiau să înapoieze cadavrele tinerilor ucişi la Ryvangen. Îi îngropau chiar acolo unde îi omorau şi marcau locurile doar cu numere.

Ulterior, Annemarie se duse în acel loc cu părinţii ei şi depuseră flori pe pământul uscat, numerotat. În acea noapte, părinţii îi spuseră

lui Annemarie adevărul despre moartea lui Lise de la începutul războiului.

— Şi ea făcea parte din Rezistenţă, îi explică Papa. Din grupul care a luptat pentru ţara noastră în toate modurile în care a putut.

— Noi nu ştiam, adăugă Mama. Ea nu ne-a spus. Am aflat de la Peter după ce a murit Lise.

— Ah, Papa! zise Annemarie plângând. Mama! Nu-i aşa că pe ea nu au împuşcat-o? Cum au făcut cu Peter, în piaţa publică, printre oameni care stăteau şi se uitau!

Voia să ştie, voia să ştie totul, însă nu era sigură că putea îndura adevărul.

Papa dădu din cap.

— Era cu Peter şi cu alţii într-o pivniţă unde aveau întâlniri secrete şi făceau planuri. Naziştii au aflat şi făceau razii pe-acolo în seara aia. Au fugit toţi pe unde-au putut, încercând să scape.

— Pe unii chiar i-au împuşcat, zise Mama cu tristeţe în glas. Pe Peter l-au nimerit în braţ. Mai ştii că Peter avea braţul bandajat şi prins cu o eşarfă la înmormântarea lui Lise? Purta o haină peste, ca să nu se vadă. Şi o pălărie, ca să-şi ascundă părul roşcat. Naziştii erau pe urmele lui.

Annemarie nu-şi amintea. Nu observase. Ziua aceea era acoperită de un nor de suferinţă.

— Dar Lise? întrebă. Dacă zici că nu a fost împuşcată, ce s-a întâmplat?

— Erau în maşină, au văzut-o fugind şi au dat peste ea.

— Deci e adevărat, e aşa cum mi-ai zis, a fost lovită de o maşină.

— Da, e adevărat.

— Erau atât de tineri, zise Mama dând din cap.

Clipi, închise ochii pentru o clipă şi trase adânc aer în piept.

— Foarte, foarte tineri. Şi plini de speranţă.

Gândindu-se la Lise, Annemarie se uită de sus în stradă. Jos, în toiul muzicii, al cântecelor, în sunetul clopotelor, oamenii dansau. Îşi aduse aminte altceva: îşi aduse aminte de Lise, cu multă vreme în urmă, purtând rochia galbenă şi dansând cu Peter în seara în care îşi anunţaseră logodna.

Se duse în camera ei, unde încă se mai afla în colţ cufărul albastru, acolo unde stătea de ani de zile. Annemarie îl deschise şi văzu că rochia galbenă începuse să-şi piardă nuanţa. Marginile locurilor în care stătuse ani la rând împăturită se decoloraseră.

Întinse cu grijă partea de jos a rochiei şi căută buzunarul în care ascunsese lănţişorul lui Ellen. Steaua lui David încă strălucea aurie.

— Papa, zise, întorcându-se pe balcon, unde erau tatăl ei şi ceilalţi, uitându-se la mulţimea care sărbătorea.

Îşi întinse mâna şi îi arătă lănţişorul.

— Ai cum să-l repari? L-am păstrat în tot acest timp. A fost al lui Ellen.

Tatăl i-l luă din mână şi examină încheietoarea ruptă.

— Da, se poate repara. Când se întoarce familia Rosen, i-l poţi da înapoi lui Ellen.

— Pân-atunci am să-l port eu.

Postfață

Cât din povestea lui Annemarie este adevărată? Știu că lumea va întreba asta. Am să încerc să răspund aici unde se termină realitatea și unde începe ficțiunea.

Annemarie Johansen este rodul imaginației mele, deși ea s-a născut acolo în urma poveștilor pe care mi le-a spus prietena mea Annelise Platt, căreia îi dedic această carte, ea însăși petrecându-și copilăria în perioada ocupației naziste.

Întotdeauna m-a impresionat și m-a emoționat când îmi povestea despre lipsurile de care au suferit ai ei și vecinii lor în toată acea perioadă și despre sacrificiile făcute. Dar mai ales m-a impresionat imaginea de ansamblu pe care mi-a făcut-o descriindu-mi curajul și integritatea poporului danez în perioada în care a fost condus de mult iubitul rege Christian al X-lea.

Așa am creat-o pe Annemarie, cu familia ei care locuiește într-un apartament din Copenhaga, pe o stradă pe care am trecut și eu, imaginându-mi cum trăiau ei acolo în timpul evenimentelor din 1943.

Danemarca a capitulat în fața Germaniei în 1940, acesta e un fapt real. Reale sunt și motivele pe care

i le-a spus Papa lui Annemarie: e o țară mică și fără apărare, fără armată. Poporul ar fi fost în întregime spulberat dacă ar fi încercat să se apere de puternicele forțe armate germane. În consecință, deși cu imensă tristețe, regele Christian a decis capitularea, iar soldații au invadat țara peste noapte. De atunci, timp de cinci ani, țara a fost ocupată de germani. Soldații stăteau aproape la fiecare colț de stradă, înarmați și ferchezuiți, controlau presa, sistemul feroviar, guvernul, școlile și spitalele, și chiar viața de zi cu zi a oamenilor de rând.

Însă niciodată nu l-au supus pe rege. Christian al X-lea chiar pleca de la palat călare de unul singur, fără gardă, în fiecare dimineață, ca să-și salute poporul; și, deși este atât de frumoasă încât ar putea părea că este inventată de autoare, povestea pe care i-a spus-o Papa lui Annemarie, despre soldatul care l-a întrebat pe tânărul danez „Cine e bărbatul acela?", este atestată de un document care datează din acea perioadă.

De asemenea, e adevărat și că, în august 1943, Danemarca a preferat să-și scufunde întreaga flotă în portul din Copenhaga decât să-i lase pe germani să o folosească în scopul propriu. Prietena mea Annelise își aduce aminte momentul și mulți dintre cei care erau copii pe-atunci vor fi fost treziți, cum a fost și Kirsti, de exploziile și de cerul intens luminat în noaptea în care au dat foc navelor.

În Danemarca, de Anul Nou evreiesc, în 1943, cei care s-au dus la sinagogă să se roage, asemenea familiei Rosen din carte, au fost avertizați de către

rabin că germanii vor veni după ei și vor fi „relocați".

Rabinul cunoștea aceste planuri pentru că un înalt oficial german anunțase guvernul danez, care a transmis informația șefilor comunităților evreiești. Numele lui este G. F. Duckwitz și sper că și în ziua de azi, chiar și după atâția ani, lumea depune flori la mormântul lui, pentru că a dat dovadă de omenie și de curaj.

Datorită lui, evreii – în afară de cei care n-au dat crezare avertismentului – au scăpat de primele razii. Au fugit în brațele danezilor, care i-au adăpostit, i-au hrănit, i-au îmbrăcat, i-au ascuns și i-au ajutat să ajungă în siguranță în Suedia.

În săptămânile care au urmat Anului Nou evreiesc, aproape întreaga populație de evrei din Danemarca – aproximativ șapte mii de persoane – a fost transportată pe furiș în Suedia.

Iar batista pe care i-a dus-o Annemarie unchiului ei? Sigur e o invenție a autoarei, care a vrut să facă o eroină în istoria mică a cărții.

Ei bine, nu. Și batista face parte din istoria mare. După ce naziștii au început să se folosească de câini dresați să simtă mirosul pasagerilor ascunși în bărcile pescarilor, oamenii de știință suedezi au găsit rapid o soluție pentru a-i împiedica să fie dați de gol. Aceștia au creat un praf compus din sânge uscat de iepure și cocaină. Sângele îi atrăgea pe câini, iar când aceștia adulmecau, cocaina le amorțea temporar simțul mirosului. Aproape toți cei care dețineau

bărci aveau o batistă îmbibată cu acest praf și astfel au fost salvate multe vieți.

Operațiunile secrete de salvare a evreilor au fost dirijate de Rezistența daneză, care, asemenea oricărei mișcări de rezistență, era formată în cea mai mare parte din oameni foarte tineri și foarte curajoși. Peter Neilsen, deși este un personaj fictiv, este simbolul tuturor acestor tineri curajoși și plini de idealuri, dintre care mulți au murit de mâna inamicului.

Citind despre liderii Rezistenței din Danemarca, am dat de povestea unui tânăr pe nume Kim Malthe-Bruun, care în final a fost prins de naziști și executat la numai douăzeci și unu de ani. I-am citit povestea așa cum am citit multe alte povești – pagină cu pagină, dar și sărind pe ici, pe colo: un sabotaj, o tactică, o captură, o evadare. După un timp, până și curajul devine rutină pentru cititor.

Apoi am dat pagina și am descoperit o fotografie a lui Kim Malthe-Bruun. Purta un pulover pe gât, iar părul des și moale îi era bătut de vânt. Ochii lui m-au privit, de-acolo din pagină, fără să clipească.

Mi s-a rupt inima când l-am văzut, era foarte tânăr. Însă fermitatea tăcută a privirii lui m-a convins că trebuie să-i spun povestea mai departe; povestea lui și a întregului popor danez care avea aceleași idealuri.

Așa că aș vrea să închei cu un paragraf din scrisoarea pe care acel băiat i-a scris-o mamei sale, în seara dinaintea execuției.

„...aş vrea să nu uite nimeni că nu trebuie să viseze la vremurile dinainte de război; visul oricăruia dintre voi, fie tânăr, fie bătrân, trebuie să fie acela de a-şi crea un ideal al decenţei umane, iar nu un ideal al unei minţi înguste şi pline de prejudecăţi. Acesta este cel mai mare dar la care tânjeşte ţara noastră, este acel lucru la care poate aspira orice om de la ţară, fiind mândru că face parte din el, acel lucru pentru care merită să trudească şi să lupte."

Cu siguranţă acesta – o lume decentă – este lucrul la care tânjesc încă toate ţările. Sper că această istorie a Danemarcei şi a poporului danez ne va aminti că o astfel de lume e posibilă.